

Analiza presoje vplivov posegov na okolje glede vplivov na podnebje

Avtorji:

mag. Senka Šifkovič Vrbica

Aljoša Petek, mag. prava

dr. Maša Kovič Dine

dr. Tjaša Pogačar

Barbara Kvac

EKO SKLAD
SLOVENSKI OKOLJSKI
JAVNI SKLAD

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

"Projekt »Zagovorniki okolja - Za podnebje« sofinancirata Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad in Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev Sklada za podnebne sprememb." Za mnenja, predstavljena na tem dogodku, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje in prostor, Eko sklada j.s.

Marec 2021

KAZALO

Kratice	3
Uvod	4
1. Mednaronopravni okvir ureditve presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje	5
2. Pravni okvir ureditve presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje v EU	5
2.1. Direktiva o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje	5
2.2. Okvir in usmeritve EU pomembne za PVO	6
2.3. Smernice za vključitev podnebnih sprememb v presoje vplivov na okolje	8
2.4. Ugotovitve	11
3. Pravni okvir ureditve presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje v RS	12
3.1. Ureditev v Republiki Sloveniji	12
3.2. Navodila za presojo vplivov na podnebje	14
3.3. POMEMBNE Strateške usmeritve za PVO glede podnebja	15
3.4. Ugotovitve	17
4. Primerjalni pregled ureditve in izvajanja PVO glede podnebja v sosednjih državah	18
4.1. Izbor držav in vprašalnik	18
4.2. Primerjalna analiiza	19
5. Povzetek ugotovitev analize	41
6. Priporočila za boljšo ureditev in izvajanja presoj vplivov na podnebje v okviru PVO	45
6.1. Priporočila za odločevalce na ravni EU	45
6.2. Priporočila za odločevalce na ravni RS	46
7. Relevantni viri za izvajanje presoj vplivov na okolje	47
Priloga - vprašalnik za primerjalni pregled	49

KRATICE

ARSO	Agencija RS za okolje
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
CPVO direktiva	Direktiva o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (2001/42/ES)
ETS sektor	sektor trgovanja z emisijskimi kuponi
neETS sektor	sektor izven sektorja trgovanja z emisijskimi kuponi
GZ	veljavni Gradbeni zakon
IPCC poročila	poročila medvladnega telesa za podnebne spremembe pod okriljem Združenih narodov za znanstvene podlage glede podnebnih sprememb
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NEPN	Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt
NVO	nevladna organizacija
OVE	obnovljivi viri energije
OVS	okoljevarstveno soglasje
PVO	presoja vplivov na okolje
PVO direktiva	Direktiva o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (2011/92/EU in 2014/52/EU)
TGP	toplogredni plini
URE	učinkovita raba energije
ZVO-1	veljavni Zakon o varstvu okolja

Med pomembnejšimi učinki implementacijskega deficita na področju varstva okolja je problem »šibke« presoje vplivov planov ali projektov na podnebje. Gre za izvajanje celovite presoje vplivov na okolje (v nadaljevanju: CPVO) po direktivi (2001/42/ES) in presoje vplivov na okolje (v nadaljevanju: PVO) po direktivi (2011/92/EU, 2014/52/EU). Te bi se morale glede podnebja po sprejemu Pariškega sporazuma zaostri, da bi bila ravnanja v družbi, tako na ravni strateških namer, kot na ravni projektov, naravnana v smeri trajnostne podnebno nevtralne družbe. V okviru trenutnega izvajanja presoj so smernice Evropske komisije za presoje vplivov na podnebje zastarele, saj na ravni EU obstajata vodnika za CPVO in PVO glede podnebja iz leta 2013, obstaja pa več sodobnejših smernic za PVO glede presoj vplivov na podnebje (ki so povezani z odobravanjem sredstev za projekte), vendar pa tej presoji manjka »platforma«, na kateri bi se vplivi posameznih projektov seštevali v okviru ogljičnih proračunov. Pogosto so tako na ravni projektov vplivi ovrednoteni kot neznatni. V ciljih dovolj jasno definirani strateški dokumenti in izvedeni CPVO na najvišji strateški ravni bi morali predstavljati okvir za posamezne projekte tako, da bi bila zagotovljena preglednost kumulativnih vplivov vseh načrtovanih in bodočih projektov za daljše obdobje. V takem kontekstu bi se morale izvajati presoje PVO projektov glede vplivov na podnebje.

Ta analiza je nastala v okviru projekta »Zelena svetovalnica - Za podnebje«, ki se izvaja v okviru javnega razpisa Sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, ki delujejo na področju podnebnih sprememb, objavljenega v Uradnem listu RS št. 84/18 in ga financirata Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad in Ministrstvo za okolje in prostor iz sredstev Sklada za podnebne spremembe. V okviru projekta je že nastala Analiza celovite presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje (CPVO analiza)¹ in Smernice za boljše izvajanje CPVO glede vplivov na podnebje (CPVO smernice)². Namen te, komplementarne analize, pa je osvetliti ureditev in izvajanje PVO glede vplivov na podnebje, tako na EU, kot nacionalni ravni, ugotoviti katere so težave teh presoj in oblikovati priporočila za boljše izvajanje na nacionalni in EU ravni. Rezultati te analize so namenjeni vsem udeleženi v postopku PVO, tako načrtovalcem, odločevalcem v postopkih, izdelovalcem poročil o vplivih na okolje, nevladnim organizacijam, civilnim iniciativam in drugi zainteresirani javnosti. Namenjena pa je tudi strateškimi načrtovalcem, da bi v bodoče lahko boljše zajeli in predvideli in upoštevali kumulativne emisije toplogrednih plinov iz projektov.

Analiza je zastavljena tako, da najprej predstavi ureditev PVO glede vplivov na podnebje na ravni EU in RS, sledi primerjalni pregled po treh sosednjih državah EU (Madžarska, Avstrija in Hrvaška) in ugotovitve. Na koncu je pregled priporočljivih virov. Metodološko je analiza pripravljena na podlagi raziskovanja in preučitve predpisov ter drugih dokumentov in spletno dostopnih podatkov ter ankete med strokovnjaki za poročila o vplivih na okolje. Analiza je usmerjena na sistemske vidike, ne pa na metodologijo ocene vplivov in postopek PVO. Širši mednarodni okvir podnebnih sprememb je predstavljen v CPVO analizi, kjer je tudi slovarček podnebnih pojmov.

¹ Spletno mesto objavljene CPVO analize, <http://zagovorniki-okolja.si/2020/10/21/analiza-celovite-presoje-vplivov-na-okolje-glede-vplivov-na-podnebje>.

² Spletno mesto objavljenih CPVO smernic, <http://zagovorniki-okolja.si/wp-content/uploads/2021/04/Smernice-za-CPVO-drugih-planov.pdf>.

1. MEDNARONOPRAVNI OKVIR UREDITVE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE GLEDE VPLIVOV NA PODNEBJE

Mednarodnopravna ureditev, skupaj s temeljnimi načeli, je predstavljena v CPVO analiza in kot širši okvir za presoje vplivov človekovih posegov velja tudi za PVO. Poleg ciljev trajnostnega razvoja do 2030, med katerimi je eden zmanjševanje podnebnih sprememb, predstavlja mednarodnopravni okvir podnebnih ciljev Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembah podnebja in predvsem Pariški sporazum.³ Širši okvir predstavljata tudi Sendajski sporazum⁴ in Konvencija o čezmejni presoji vplivov na okolje (ESPOO)⁵.

Še posebej za PVO pa so relevantne konkretne ocene dopustnih oziroma potrebno zmanjšanih emisij TGP, da se dosežejo cilji Pariškega sporazuma oziroma. Na to količino vsako leto opozarja poročilo Združenih narodov Emission Gap Report,⁶ ki na podlagi znanstvenih podlag, ki jih nudijo IPCC poročila⁷ ter emisij TGP, o katerih poročajo posamezne države in ciljev, ki si jih zastavljajo ocenjujejo razkorak med točko, kjer bi morali globalno biti, da bi dosegli zastavljene cilje Pariškega sporazuma in kje smo. Tako kot za CPVO, tudi za PVO velja, da negotovost ne sme biti razlog neukrepanja ali zanemarjanja presoje, vodilno mora biti načelo previdnosti.

2. PRAVNI OKVIR UREDITVE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE GLEDE VPLIVOV NA PODNEBJE V EU

2.1. DIREKTIVA O PRESOJI VPLIVOV NEKATERIH JAVNIH IN ZASEBNIH PROJEKTOV NA OKOLJE

Presoje vplivov posameznih posegov na okolje ureja Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13.12.2011 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje⁸, ki je bila dopolnjena z Direktivo 2014/52/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16.4.2014 o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje⁹ (obe skupaj PVO direktiva). Direktiva 2011/92/EU se ozira na podnebne spremembe podobno kot CPVO direktiva. Šele Direktiva 2014/52/EU je

³ Več o tem v CPVO analizi.

⁴ Ki pa, tako kot cilji trajnostnega razvoja, ni pravno zavezujoč.

⁵ Več o tem v CPVO analizi.

⁶ <https://www.unep.org/emissions-gap-report-2020>.

⁷ To so poročila medvladnega telesa za podnebne spremembe (<https://www.ipcc.ch/>), ki pod okriljem Združenih narodov skrbi za znanstvene podlage glede podnebnih sprememb.

⁸ Uradni list EU L 26/1 z dne 28.1.2012.

⁹ Uradni list EU 124/1 z dne 25.4.2014.

poudarila večjo zaskrbljenost in pomen upoštevanja podnebnih sprememb pri PVO. Tako v preambuli navaja:

(7) V zadnjem desetletju so okoljski problemi, kot so npr. učinkovitost in trajnost virov, varstvo biotske raznovrstnosti, podnebne spremembe in tveganja nesreč in katastrof, postali pomembnejši dejavnik pri oblikovanju politik. Zato bi jih bilo treba tudi uvrstiti med pomembne elemente postopkov presoje in odločanja.

(13) Podnebne spremembe bodo še naprej povzročale škodo okolju in slabile gospodarski razvoj. V zvezi s tem je primerno presoditi vpliv projektov na podnebje (na primer emisije toplogrednih plinov) in njihovo ranljivost ob podnebnih spremembah.

Določila preambule, ki določajo namen in duh direktive, so okvir v katerem je potrebno PVO izvajati, tudi če posamezne podrobnosti niso natančno določene. Specifično pa sedaj veljavna določila PVO direktive upoštevanje podnebnih sprememb določajo v okviru predhodne presoje in same presoje vplivov:

1. Predhodna presoja: Priloga III med merili, ki jih je treba upoštevati pri presoji ali je za projekt potrebno izvesti PVO, med drugim določa, da je treba značilnost projektov obravnavati tudi glede na tveganja hudih nesreč in/ali katastrof, ki so relevantne za zadevni projekt, tudi tistih, ki so v skladu z znanstvenimi ugotovitvami posledica podnebnih sprememb (točka 2.f)).
2. Presoja vplivov: V okviru PVO se na primeren način, glede na vsak posamezen primer, opredeli, opiše in presodi neposredne in posredne pomembne vplive projekta med drugim na podnebje (3. člen). Poročilo o presoji vplivov pa mora vsebovati tudi opis dejavnikov, na katere bo projekt verjetno pomembno vplival: prebivalstvo, zdravje ljudi, biotska raznovrstnost (na primer živalstvo in rastlinstvo), zemljišče (na primer izkoriščeno zemljišče), prst (na primer organske snovi, erozija, zbijanje tal, pozidava), voda (na primer hidromorfološke spremembe, količina in kakovost), zrak, podnebje (na primer emisije toplogrednih plinov, vplivi, povezani s prilagajanjem), materialna sredstva, kulturna dediščina, vključno z arhitekturnimi in arheološkimi vidiki, in krajina. (Priloga IV, točka 4) ter vpliv projekta na podnebje (na primer lastnosti in količina emisij TGP) ter ranljivost projekta ob podnebnih spremembah.

2.2. OKVIR IN USMERITVE EU POMEMBNE ZA PVO

V času priprave te analize se na ravni EU pripravljajo in sprejemajo politike in predpisi, ki bodo udeleženi večjo ambicioznost glede blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje. Gre za naslednje dokumente:

- Podnebna vizija Čist planet za vse, Evropska strateška dolgoročna vizija za uspešno, sodobno, konkurenčno in podnebno nevtrarno gospodarstvo¹⁰, ki jo je Evropska komisija izdala v letu 2018 je predvideva ogljično nevtralnost EU do leta 2050.
- Resolucije Evropskega parlamenta z dne 28. novembra 2019 o izrednih podnebnih in okoljskih razmerah¹¹ apelira na revizijo vseh obstoječih politik z namenom uskladitve glede na izredne razmere - posredno to pomeni njihovo presojo glede vplivanja na podnebne spremembe in doseganja podnebnih ciljev.
- Evropski Zeleni dogovor,¹² ki ga je Evropska komisija sprejela v letu 2019 predvideva sprejem Podnebnega zakona EU¹³, sprejem dolgoročne podnebne strategije EU do 2050¹⁴ predvsem pa načrtuje povečanje ambicij glede zmanjšanja emisij TGP do leta 2030 (iz že sprejetih 40% na 55% glede na leto 1990)¹⁵. Na splošno dogovor poziva k reformiranju družbenih in ekonomskih politik in k pravičnemu prehodu v trajnostno družbo.
- Strategija prilagajanja na podnebne spremembe¹⁶ bo pomagala državam članicam pospeševati in izboljšati ukrepe prilagajanja, saj za prilagajanje na ravni EU ni drugih prisilnih mehanizmov do držav.
- Celoten okvir podnebnih politik glede podnebnih sprememb je predstavljen na spletni strani *EU Climate Action*¹⁷, glede prilagajanja pa so koristne tudi informacije na *Climate adapt*,¹⁸ ki je spletno mesto Evropske okoljske agencije, katere vsakoletna poročila o stanju okolja v Evropi je pri PVO tudi potrebno upoštevati;¹⁹
- Glede okoljskih ciljev pa je pomemben Sedmi akcijski program »dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta«²⁰, ki je sicer okoljski programski dokument do leta 2020, je pa v pripravi že nov okoljski akcijski program do leta 2030.²¹

Konkretno pa so pomembni predpisi, ki določajo obvezne ukrepe in cilje po posameznih državah:

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0773&from=SL>.

¹¹ https://www1.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0078_SL.html.

¹² Evropska komisija ga je sprejela 11.12.2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf.

¹³ https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/law_en.

¹⁴ https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2050_en.

¹⁵ V času izdelave te analize se pripravlja paket predpisov za doseg tega cilja (*Fit for 55 package*).

¹⁶ Ki jo je Evropska komisija sprejela februarja 2021, https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en.

¹⁷ https://ec.europa.eu/clima/index_en.

¹⁸ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/>.

¹⁹ The European environment – state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe, <https://www.eea.europa.eu/soer>.

²⁰ Sklep št. 1386/2013/EU o splošnem okoljskem akcijskem programu Unije do leta 2020 „Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta“, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013D1386&from=LV>, eden izmed devetih prednostnih ciljev je tudi spreminjanje Unije v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo.

²¹ https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_sl.

- enoten sistem trgovanja z emisijskimi kuponi (EU ETS),²²
- upoštevanje ponorov in emisij iz rabe zemlje v kmetijstvu in gozdarstvu (LULUCF),²³
- nacionalni podnebni cilji do leta 2030 po Uredbi o delitvi bremen,²⁴
- na podlagi Uredbe o upravljanju energetske unije²⁵ morajo države članice skupaj zagotoviti, da vsota njihovih prispevkov znaša vsaj 32 % energije iz obnovljivih virov v bruto porabi končne energije na ravni Unije do leta 2030 (cilj OVE) ter glede učinkovite rabe energije skupna poraba v letu 2030 ne sme preseči 1 273 Mtoe primarne energije in/ali 956 Mtoe končne energije (cilj URE). Države pa so zavezane pripraviti in Evropski komisiji v začetku 2020 predložiti dolgoročne podnebne strategije (s pogledom do leta 2050) in do konca 2019 celovite nacionalne energetske in podnebne načrte (s konkretnimi ukrepi do leta 2030). To so ključni nacionalni dokumenti, ki sledijo ciljem, sprejetim na ravni EU.

2.3. SMERNICE ZA VKLJUČITEV PODNEBNIH SPREMEMB V PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE

Poleg splošnih smernic Evropske komisije za izvajane PVO direktive v predhodni fazi²⁶, fazi vsebinjenja²⁷ in v fazi presoje vplivov²⁸ je Evropska komisija izdala tudi smernice, ki se ukvarjajo z vključitvijo podnebja in biodiverzitete v PVO - *Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment*²⁹ obravnavajo podnebne spremembe in varstvo biodiverzitete skupaj, torej upošteva njuno kritičnost in medsebojno soodvisnost in prepletenost, kar je velika prednost teh smernic glede na druge. Med ključna sporočila lahko štejemo to, da je potrebno presojo vpliva na podnebne spremembe in biotsko raznovrstnost vključiti v konkreten kontekst projekta - upoštevati je treba, da je vsaka presoja drugačna, odključavanje liste posameznih elementov ni dovolj. Vključevanje podnebnih sprememb in biotske raznovrstnosti je potrebno zagotoviti v zgodnji fazi razvoja

²² Vse informacije na https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en#Main_legislation.

²³ https://ec.europa.eu/clima/policies/forests/lulucf_en.

²⁴ Uredba o 2018/842 o zavezujočem letnem zmanjšanju emisij toplogrednih plinov za države članice v obdobju od 2021 do 2030 kot prispevku k podnebnim ukrepom za izpolnitev zavez iz Pariškega sporazuma ter o spremembi Uredbe (EU) št. 525/2013.

²⁵ Uredba 2018/1999 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Svet.

²⁶ EIA guidance - Screening (2017),

https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Screening_final.pdf.

²⁷ EIA guidance - Scoping (2017),

https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf.

²⁸ EIA guidance - EIA report (2017),

https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_EIA_report_final.pdf.

²⁹ <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA%20Guidance.pdf>.

projekta, prav tako vključevanje različnih deležnikov PVO. Ti bodo lahko v zgodnji fazi pomagali identificirati relevantne vsebine in vprašanja, ki jih je potrebno v okviru priprave projekta in PVO upoštevati - to je posebej pomembno že v predhodni (*screening*) fazi. Ključni izzivi PVO tako glede podnebnih sprememb (kot biotske raznovrstnosti) so:

- obvladovanje kompleksnosti in negotovosti: skrbno je potrebno pretehtati medsebojne vplive - nekaj kar je dobro za blaženje podnebnih sprememb morda ne bo dobro za prilagajanje na podnebne spremembe; negotovost v zvezi z omejenostjo trenutnega znanja moramo sprejeti kot del procesa in uporabljati dane in znane scenarije in druge znanstvene podatke; vodilno naj bo previdnostno načelo, praktičnost in razumnost;
- dolgoročna in kumulativna narava vplivov: glede na projekcije napovedanih podnebnih sprememb in biotske raznovrstnosti na projekt moramo vzeti v obzir, oceniti vpliv v daljšem časovnem obdobju in odpornost projekta ter kakšni so dolgoročni trendi z ali brez projekta.

Sama presoja naj:

- upošteva celostni pristop k načrtovanju in ocenjevanju (vključno z monitoringom in prilagodljivim upravljanjem);
- upošteva scenarije podnebnih sprememb, vključi velika presenečenja in ekstremne podnebne razmere;
- vključi trende glede ključnih vprašanj skozi čas, nosilce sprememb, pragove in omejitve, področja, ki bi bila lahko še posebej prizadeta in določi najbolj odporne možnosti;
- identificira alternative in ukrepe blaženja,
- za oceno medsebojnih povezav podnebnih sprememb in biotske raznovrstnosti ter drugih elementov vpliva vključi vzročno posledične verige.

Ne glede na to, da so bile smernice izdane v letu 2013, vsebujejo še vedno aktualne splošne napotke za izvajanje PVO glede podnebnih sprememb, vendar pa so zastarele, tako glede na kasnejše spremembe PVO direktive, kot na Pariški sporazum in zaostrovanje podnebnih ciljev v okviru EU. Zato so zastareli tudi viri podatkov in nabor metodologij.

V tem delu jih dopolnjujejo druga aktualna navodila in smernice, ki so predvsem povezana tudi z dodeljevanjem sredstev za posamezne projekte, in sicer:

- Podnebne spremembe in veliki projekti³⁰ (Evropska komisija, 2016), ki je bil namenjen presoji vplivov projektov v kohezijskem obdobju 2014-2020,
- *The Basics of Climate Change Adaptation, Vulnerability and Risk Assessment*³¹ (Jaspers³² Guidance note, 2017),

³⁰https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/CPVO/Usposabljanje/26c3395733/veliki_projekti_18nov16.pdf, original
https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/major_projects_en.pdf.

³¹<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=381>.

³² Jaspers platforma je organizacija med Evropsko komisijo, Evropsko investicijsko banko (EIB), Evropsko banko za obnovo in razvoj (EBRD) sodelovanja za svetovanje pri izvedbi projektov za učinkovito porabo kohezijskih sredstev, <http://www.jaspersnetwork.org/display/HOME/Homepage>; publikacije za področje podnebnih sprememb pa so zbrane tu

- *Climate Change and Major Projects in 2014-2020: Framework of Available Guidance*³³, (JASPERS, 2017),
- *European Investment Bank Induced GHG Footprint, The carbon footprint of Projects financed by the bank, Methodologies for the Assessment of project GHG Emissions and Emission variations*,³⁴ (EIB - Evropska investicijska banka, 2014),
- *EIB Climate Strategy, Mobilising finance for the transition to a low-carbon and climate-resilient economy*³⁵ (EIB - Evropska investicijska banka, 2015),
- *Calculation of GHG Emissions in Waste and Waste-to-Energy Projects*³⁶ (Jaspers, 2013),
- uporabne napotke je najti med publikacijami IAIA³⁷: *Incorporating Climate Change Considerations in Impact Assessments*³⁸(2018), *Climate Change in Impact Assessments*³⁹ (2018), *Addressing climate change through environmental impact assessment: international perspectives from a survey of IAIA members*⁴⁰ (2011) in drugi;⁴¹
- Non-paper Guidelines for Project Managers: Making vulnerable investments climate resilient,⁴²
- *European Investment Bank Induced GHG Footprint - The carbon footprint of projects financed by the Bank: Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations*,⁴³
- uporaben pripomoček so lahko Smernice Evropske komisije za nefinančno poročanje glede podnebnih vsebin (*Guidelines on reporting climate-related information*)⁴⁴, ki jih

<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/searchDocument?searchText=climate>.

³³<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=4214>.

³⁴ http://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

³⁵ http://www.eib.org/attachments/strategies/eib_climate_strategy_en.pdf.

³⁶ http://www.jaspersnetwork.org/download/attachments/4948011/13-03-11%20JASPERS%20WP_Methodology%20for%20GHG%20Emission%20Calculation_Waste%20Calculation_FINAL.pdf?version=1&modificationDate=1366389231000&api=v2.

³⁷ International Association for Impact Assessment, <https://www.iaia.org/index.php>.

³⁸ <https://www.iaia.org/uploads/pdf/Key-Citations-Climate-Change.pdf>.

³⁹ <https://www.iaia.org/uploads/pdf/SP8%20Climate%20Change%202018.pdf>.

⁴⁰ <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3152/146155111X12959673796001>.

⁴¹ Glej na koncu med viri.

⁴² <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>.

⁴³ <https://www.eib.org/en/about/cr/footprint-methodologies.htm>.

⁴⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0620(01)).

je Evropska komisija izdala kot pripomoček za izvajanje Direktive o nefinančnem poročanju⁴⁵. Po tej morajo večja podjetja poleg finančnega letnega poročila oddati tudi nefinančno poročilo, ki se med drugim nanaša tudi na izvajanje ukrepov varstva okolja.

2.4. UGOTOVITVE

PVO direktivi ni možno očitati, da bi bila v zvezi s presojami vplivov projekta na podnebje, pomanjkljiva oziroma okvir, ki ga nudi, nezadosten. Podnebne spremembe oz. vpliv projekta na podnebne spremembe in njegovo izpostavljenost podnebnim spremembam je treba upoštevati tako v okviru predhodne presoje kot v okviru PVO. Podnebne spremembe so, skupaj z biotsko raznovrstnostjo in tveganjem nesreč in katastrof pomemben dejavnik v okviru PVO.

Smernice za vključevanje podnebnih sprememb v PVO iz leta 2013 so v ključnih sporočilih še aktualne, sicer pa zastarele. Dopolnjujejo jih navodila Evropske komisije za presoje vplivov velikih projektov v zvezi s podnebnimi spremembami. Manjkajo pa posodobljena celovitejša navodila oziroma smernice za upoštevanje podnebnih sprememb v okviru PVO, najboljše prevedena v nacionalne jezike.

Trenutna EU podnebna politika je v tranziciji k zaostrovanju splošnih in sektorskih ciljev in večji ambicioznosti na vseh področjih. Četudi novi cilji še niso normirani, je potrebno to ambicioznost upoštevati tudi v konkretnih PVO, kar narekujeta tako načelo trajnostnega razvoja kot načelo previdnosti.

Kar mogoče še manjka in je zaenkrat prepuščeno nacionalni ravni, je potrebno »sledenje« dopustnemu ogljičnemu proračunu države / nacionalnim ciljem na projektni ravni, zaradi česar se je na projektni ravni težko orientirati v okviru PVO glede vplivov projekta na podnebne spremembe.

Lahko pa pričakujemo, da bodo v novem kohezijskem obdobju izvajanja Evropskega Zelenega dogovora in glede na nov cilj zmanjševanja TGP do 2030 spremenjene ključne predpise EU, nastala nova navodila in smernice za presojo vplivov na podnebje.

⁴⁵ Direktiva 2014/95/EU o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin (spletna stran direktive https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/company-reporting/non-financial-reporting_en#documents).

3. PRAVNI OKVIR UREDITVE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE GLEDE VPLIVOV NA PODNEBJE V RS

3.1. UREDITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

PVO direktiva je prenesena v slovenski pravni red v naslednjih predpisih:

- Zakon o varstvu okolja (ZVO-1),⁴⁶
- Gradbeni zakon (GZ),⁴⁷
- Uredba o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje,⁴⁸
- Uredba o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave.⁴⁹

Osnovno pravno podlago za izvajanje PVO v Sloveniji **predstavlja ZVO-1**, ki področje ureja od 50. do 65. člena. Določa predhodni postopek (*screening*), vsebinjenje - pridobitev predhodne informacije (*scoping*) in samo presojo vplivov z izdajo okoljevarstvenega soglasja (OVS). Faza okoljevarstvenega soglasja je v primeru posegov, za katere je potrebno pridobiti gradbeno dovoljenje, združena s postopkom izdaje gradbenega dovoljenja v integralnem postopku po Gradbenem zakonu.

Pri **opredelitvi presoje vplivov ZVO-1** omenja podnebje in sicer (51. člen):

*"V postopku presoje vplivov na okolje se ugotovijo in ocenijo **dolgoročni, kratkoročni, posredni ali neposredni vplivi nameravanega posega v okolje na človeka, tla, vodo, zrak, biotsko raznovrstnost in naravne vrednote, podnebje in krajino, pa tudi na človekovo nepremično premoženje in kulturno dediščino, ter njihova medsebojna razmerja.**"*

Predhodni postopek, to je postopek, v katerem se ugotavlja ali je PVO potrebno izvesti ali ne, določa ZVO-1 v 51a. členu. Ta postopek vodi Agencija RS za okolje (ARSO) in pri tem upošteva **Uredbo o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje** (v nadaljevanju: Uredba o posegih). Ta določa za katere projekte je PVO obvezno izvesti, za katere pa je potrebno izvesti predhodni postopek ugotavljanja potrebnosti PVO (Priloga 1 Uredbe o posegih). Pri projektih, pri katerih je potrebno opraviti predhodni postopek mora ARSO upoštevati merila, ki so določena v Prilogi 2 Uredbe o posegih. Eno izmed teh meril so tudi značilnosti posega v okolje, med drugim »**tveganje povzročitve večjih nesreč** po predpisih, ki urejajo varstvo okolja, in naravnih nesreč, **tudi tistih, ki so v skladu z znanstvenimi spoznanji lahko posledica podnebnih sprememb**« (točka 1e). Pri merilu Vrsta in značilnosti možnih učinkov pa je potrebno obravnavati verjetne pomembne vplive posega na okolje glede na druga merila priloge ter v zvezi z učinkom posega na okolje in

⁴⁶ Uradni list RS, št. 41/04, 17/06 - ORZVO187, 20/06, 49/06 - ZMetD, 66/06 - odl. US, 33/07 - ZPNačrt, 57/08 - ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 - ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 - GZ, 21/18 - ZNOrg, 84/18 - ZIURKOE, 158/20.

⁴⁷ Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 - popr., 65/20 in 15/21 - ZDUOP.

⁴⁸ Uradni list RS, št. 51/14, 57/15, 26/17 in 105/20.

⁴⁹ Uradni list RS, št. 36/09, 40/17.

drugimi področji presoje vplivov na okolje - med temi pa je **tudi presoja vplivov na podnebje**.

PVO Uredba o posegih vključuje tudi za podnebje pomembno ureditev glede obravnave kumulativnih posegov v okolje (3a. člen). Gre za posege, ki sami ne presegajo praga vplivov projektov, za katere je PVO obvezna, vendar skupaj z drugimi preteklimi ali bodočimi/načrtovanimi posegi v okolje presegajo prag za obvezno izvedbo PVO.

Med pomembnimi določbami je še 6. člen Uredbe, ki nosilcu posega v okolje nalaga, da ob zahtevi za začetek predhodnega postopka oz. ugotavljanja, ali je potrebno za njegov projekt opraviti PVO ali ne, priloži dokumentacijo v kateri opiše tudi vse pomembne vplive na okolje, ki se lahko pričakujejo tako tekom gradnje kot v času obratovanja. V tretjem odstavku člena sicer ni izrecno določen opis vpliva na podnebne spremembe, vendar zahteva opis emisij, pod katere lahko smiselno vključimo tudi izpuste toplogrednih plinov.

Če je PVO potrebno izvesti, lahko nosilec nameravanega posega (ob predložitvi idejne zasnove posega) ARSO zaprosi za **predhodno informacijo** (52. člen ZVO-1), to je informacijo o obsegu in vsebini poročila o vplivih izvedbe nameravanega posega na okolje. Po prejemu vloge ARSO prejeto dokumentacijo pošlje ministrstvu in drugim organizacijam, ki so glede na nameravani poseg pristojne za posamezne zadeve varstva okolja ali varstvo ali rabo naravnih dobrin ali varstvo kulturne dediščine ali zdravja ljudi (mnenjedajalci v postopku PVO), da se izrečejo o tem, katere podatke naj vsebuje poročilo o vplivih na okolje. V tem kontekstu po trenutno veljavnih predpisih ni jasno, kateri organ je pristojen za podajanje informacij oziroma mnenja **glede podnebnih sprememb, oziroma tega mnenjedajalca ni**. V okviru Analize CPVO smo ugotovili, da pristojni organ za CPVO pri Ministrstvu za okolje in prostor v postopku CPVO za mnenje dejansko zaprosi Oddelek za podnebne spremembe.⁵⁰ V odsotnosti normativne ureditve lahko le interpretiramo, da mnenje glede vplivov na podnebje spada pod pristojnost ministrstva, ki je pristojno za varstvo okolja. Navodila, ki jih nosilec nameravanega posega prejme v okviru predhodne informacije, mora upoštevati.

Faza same presoje vplivov nameravanega posega na okolje se v nadaljevanju izvede:

- kot postopek izdaje okoljevarstvenega soglasja pri ARSO,
- kot integralni postopek izdaje skupnega gradbenega dovoljenja in okoljevarstvenega soglasja pri MOP, upoštevajoč Gradbeni zakon.

Faza presoje vplivov nameravanega posega v vsakem primeru se začne s pripravo poročila o vplivih na okolje, kot to določata 54. člen ZVO-1 in Uredba o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave (v nadaljevanju Uredba o poročilu). Uredba vključuje številne določbe, ki upoštevajo tudi podnebni dejavnik. Glede presoje vplivov na podnebje so pomembna naslednja določila:

⁵⁰ Odsotnost ureditve mnenjedajalca za podnebne spremembe poskuša sedaj urediti nov Gradbeni zakon (ki je bil v letu 2020 v javni razpravi, <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=11546>, in v 107. členu kot mnenjedajalca glede podnebnih sprememb v integralnem postopku določa ARSO.

- **predmet poročila** so "opis in analiza nameravanega posega v okolje (v nadaljnjem besedilu: poseg) v času njegove izvedbe, trajanja, razgradnje in prenehanja v odnosu do okolja, v katero se umešča, ter ugotovitev in ocena neposrednih in posrednih pomembnih vplivov posega na naslednje dejavnike: ... - **podnebje (npr. emisije toplogrednih plinov, vplivi, povezani s prilagajanjem podnebnim spremembam)**"; (drugi odstavek 2. člena);
- med dejavnike, ki jih je treba presoјati, spadajo tudi pričakovani vplivi posega zaradi **tveganja večjih nesreč**, v katere so vključene nevarne snovi, jedrskih nesreč ter **naravnih in drugih nesreč, vključno s tistimi, ki jih povzročijo podnebne spremembe**, če so ta tveganja povezana s posegom." (tretji odstavek 2. člena);
- poročilo vsebovati tudi podatke o vrsti in značilnosti posega, ki vključuje med drugim tudi "opis glavnih značilnosti faze obratovanja posega, zlasti proizvodnega procesa (npr. **energetskih potreb in porabe energije**, vrste in količine uporabljenih materialov in naravnih virov, vključno z vodo, zemljiščem, tlemi in biotsko raznovrstnostjo) ter oceno vrste in količine pričakovanih ostankov materialov in **emisij...**" (3. člen);
- poročilo mora vsebovati tudi **opis in oceno vplivov posega na podnebje, na vrsto in količino emisij TGP in ranljivosti posega ob podnebnih spremembah**; opis in ocena verjetnih pomembnih vplivov na dejavnike, ki se presoјajo, mora obsegati neposredne vplive in katerekoli posredne, sekundarne, zbirne, čezmejne, kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne, trajne ali začasne, pozitivne in negativne vplive posega; takšen opis pa mora upoštevati relevantne cilje varstva okolja, določene s predpisi Republike Slovenije in Evropske unije (6. točka prvega odstavka in sedmi odstavek 9.člena).

GZ **integralni postopek** ureja v členih od 50 do 59, v poglavju o postopku integralnega gradbenega dovoljenja za objekte z vplivi na okolje. Za presojo vplivov na okolje se uporablja ZVO-1, razen če GZ kaj določa drugače (50. člen), vendar se ta drugačna ureditev nanaša predvsem na postopek, ne pa na samo presojo. GZ določa posebna pravila glede mnenjedajalcev in pridobivanja mnenj (52. člen), vendar tudi ne določa mnenjedajalca za področje podnebnih sprememb. V 107. členu določa, da je 'obvezni mnenjedajalec v integralnem postopku za mnenja glede emisij v tla, vode, zrak, hrupa, svetlobnega onesnaževanja ter elektromagnetnega sevanja in ravnanja z odpadki ARSO. Določb glede organa, ki bi bil pristojen za področje vplivov na podnebje, ni. Posledično tudi v integralnem postopku **ni določenega mnenjedajalca za področje podnebja**. Po osnutku novega Gradbenega zakona bi se (v integralnem postopku) to uredilo tako, da bi bil pristojni mnenjedajalec za podnebne spremembe ARSO.⁵¹

3.2. NAVODILA ZA PRESOJO VPLIVOV NA PODNEBJE

Poleg smernic, pripravljenih na EU ravni, je v pomoč pri pripravi poročila o vplivih na okolje glede vplivov nameravanega posega na podnebje, ARSO pripravil **Navodilo izdelovalcem poročila o vplivih na okolje za obravnavo vidika podnebnih sprememb** (v nadaljevanju

⁵¹ 107. člen osnutka novega Gradbenega zakona, ki je bil v letu 2020 v javni razpravi, določa za mnenjedajalca glede podnebja ARSO; <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=11546>.

Navodila),⁵² v slovenščino pa so prevedena tudi navodila Evropske komisije Podnebne spremembe in veliki projekti.⁵³ Ta pripomoček je sicer namenjen velikim projektom (nad 50 mio EUR), vendar je metodološko smiselno uporaben tudi za druge posege. Kot je pokazala Analiza CPVO je pomembno, da so taka navodila prevedena v nacionalni jezik.

Navodila priporočajo, da je zahteve glede podnebnih sprememb treba obravnavati v najzgodnejši fazi nameravanega posega. Osnovne zahteve glede vsebine poročila o vplivih na okolje glede podnebja so široko zastavljene in sicer mora poročilo obravnavati:

- prispevek k nacionalnim ciljem podnebnih sprememb,
- prilagajanje podnebnim spremembam in
- blaženje podnebnih sprememb.

V kolikor nameravani poseg ne prispeva k nacionalnim ciljem politike blaženja podnebnih sprememb (tj. glede zmanjšanja emisij TGP, obnovljivih virov in energetske učinkovitosti), ki so opredeljeni v nacionalnih dokumentih, ki izhajajo iz ciljev EU, je treba to navesti in utemeljiti. Iz tega lahko razumemo, da je le iz utemeljenih razlogov dopustno, da posamezen poseg ne prispeva k doseganju nacionalnih ciljev podnebnih sprememb, vendar pa navodila na navajajo, kateri bi bile te utemeljitve.

Nadalje Navodila podajajo jasne zahteve glede analiz, ki jih mora poročilo vsebovati v kontekstu **prilagajanja in blaženja** podnebnih sprememb In sicer:

- oceno ranljivosti in tveganj, ki je sestavljena iz: analize občutljivosti, analize izpostavljenosti, analize verjetnosti in analize intenzivnosti,
- oceno izpustov TGP.

Pri vseh analizah Navodilo prikazuje metodologijo za pripravo vsebine, prikazuje pri kateri državni instituciji lahko pripravljavec poročila pridobi vse ključne informacije ter napotuje na primere obravnavanja podnebnih sprememb pri presoji vplivov.

Za presojo vplivov na zdravje glede podnebnih sprememb je koristen pregled Nacionalnega inštituta za javno zdravje: Podnebne spremembe in zdravje v Sloveniji (2015).⁵⁴

3.3. POMEMBNE STRATEŠKE USMERITVE ZA PVO GLEDE PODNEBJA

Zahteve Uredbe o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave določajo med drugim, da mora poročilo med drugim vsebovati opis in oceno

⁵² <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavu/ARSO/PVO/Navodila-izdelovalcem-porocil-o-vplivih-na-okolje-podnebne-spremembe.pdf>

⁵³ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/CPVO/Usposabljanje/26c3395733/veliki-projekti_18nov16.pdf

⁵⁴ https://www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/podnebne_spremembe_in_zdravje_2016_spletissn.pdf.

verjetnih pomembnih vplivov na dejavnike in pri tem **upoštevati relevantne cilje varstva okolja, določene s predpisi Republike Slovenije in Evropske unije**. Glede tega zaenkrat na ravni Slovenije nimamo posebnih predpisov, vendar pa z obvezujočimi programskimi dokumenti sledimo ciljem, ki jih trenutno določajo EU predpisi.⁵⁵

So pa ključni dogovori strateških dokumentov, ki jih je treba spoštovati, saj so to dokumenti namenjeni realizaciji zastavljenih oziroma določenih podnebnih ciljev:

- ključni veljavni dokument je **Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN)**⁵⁶, ki vsebuje tudi cilje in ukrepe zmanjševanja emisij TGP do leta 2030 po sektorjih. NEPN je nadomestil za preteklo obdobje veljavni Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do 2020⁵⁷. Za PVO so, poleg samega NEPN, lahko relevantne in uporabne tudi strokovne podlage in druga gradiva v zvezi z NEPN⁵⁸, predvsem tudi tiste, ki so nastale v okviru projekta Podnebna pot 2050⁵⁹, veliko »podnebne« vsebine, ki lahko oblikuje kontekst razmišljanja pri PVO pa je najti tudi v Okoljskem poročilu glede NEPN⁶⁰.
- Za doseganje podnebnih ciljev bo pomembna Dolgoročna podnebna strategija (do 2050), ki je eden izmed obveznih nacionalnih dokumentov po Uredbi o energetski uniji.⁶¹
- Okoljske cilje določa **Nacionalni program varstva okolja**⁶², ki temelji tudi na Poročilu o stanju okolja v Sloveniji iz leta 2017,⁶³ v okviru poglavja o nizkoogljični družbi med cilji poudarja zavezanost k doseganju ciljev Pariškega sporazuma in zavezam EU, k ločitvi med rastjo gospodarstva in emisijami TGP v Sloveniji, zavzemanje za ambiciozno in jasno politiko EU, ob upoštevanju znanstvenih priporočil glede nujnosti ukrepanja.

⁵⁵ Predvsem po Uredbi o delitvi bremen in Uredbi o energetski uniji.

⁵⁶ Ki ga je Vlada RS sprejela 28.2.2020, https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/nepn/dokumenti/nepn_5.0_final_feb-2020.pdf.

⁵⁷ https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/op_tgp/op_tgp_2020.pdf, poleg tega so ukrepe v preteklem obdobju določali še Akcijski načrt za energetsko učinkovitost do leta 2020 (AN URE 2020), Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010-2020 (AN OVE) in Akcijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe za obdobje do leta 2020 (AN sNES).

⁵⁸ <https://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/nacionalni-energetski-in-podnebni-nacrt/>.

⁵⁹ <https://www.podnebnapot2050.si/> z letnimi Podnebnimi ogledali.

⁶⁰ <https://www.energetika-portal.si/dokumenti/strateski-razvojni-dokumenti/nacionalni-energetski-in-podnebni-nacrt/dokumenti/#c1007> glej Končno okoljsko poročilo s prilogami.

⁶¹ Sprejeta bi morala biti do 1.1.2020, vendar je v času te analize še v postopku sprejemanja - predlog Vladi, <https://www.gov.si/drzavni-organi/vlada/seje-vlade/gradiva-v-obravnavi/show/6670>.

⁶² Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020 - 2030 (Uradni list RS št. 31/20), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODLO1985>.

⁶³ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/porocilo_o_okolju_2017.pdf.

- Za prilagajanje je na ravni države je sprejet Strateški okvir prilagajanja podnebnim spremembam⁶⁴.

Strokovne podlage glede podnebja za PVO pa v veliki meri zagotavlja ARSO,⁶⁵ in projekt Podnebna pot 2050.

V letu 2019 je bil v načrtu tudi sprejem Zakona o podnebni politiki, katerega prvi osnutek je bil leta 2019 v javni razpravi⁶⁶. To je bilo predvideno v Okvirju dolgoročne podnebne politike Slovenije - »Slovenija in zdrav planet«,⁶⁷ ki je predvideval tudi 5-letne ogljične proračune.⁶⁸

V poglavju o ureditvi na ravni EU je bila že omenjena tudi, s presojo vplivov na okolje sicer nepovezana Direktiva o nefinančnem poročanju, v okviru izvajanja katere je Evropska komisija izdala tudi uporabne smernice za nefinančno poročanje glede podnebnih vsebin. Zahteve direktive so v slovenski pravni red prenesene v zakonu o gospodarskih družbah (70c. člen).

3.4. UGOTOVITVE

Normativna ureditev PVO v Sloveniji se zdi glede na PVO direktivo glede podnebja ustrezna. Tudi razumevanje obravnavanja podnebja v okviru poročila o vplivih na okolje je primerna, kot je to razvidno iz Navodila izdelovalcem poročila o vplivih na okolje za obravnavo vidika podnebnih sprememb. V praksi verjetno ni dovolj izkoriščena možnost predhodne informacije, saj v postopku PVO ni določen mnenjedajalec za področje podnebja.

Največjo negotovost oziroma nejasnost predstavlja širši okvir, ki ga je potrebno upoštevati, kot se izvaja PVO glede podnebja - kakšni točno so cilji, čemu sledimo, še posebej na prelomu desetletja, ko so se cilji menjali, po 2020 pa z menjavo Evropske komisije, novim proračunskim obdobjem, Evropskim Zelenim dogovorom in novo določenimi (vendar še ne normiranimi) cilji zmanjševanja emisij TGP do 2030. Jasno je edino, da dosedanja smer politike podnebnih ukrepov ne zadošča za doseganje potrebnih ciljev za ustavitve segrevanja na ravni ciljev Pariškega dogovora.

Če je morda na ravni CPVO emisije TGP težje točno predvideti, pa je to mnogo lažje izračunati na projektni ravni. Na razpolago so navodila za izdelovalce poročila o vplivih na okolje, ki napotujejo tudi na druge relevantne metodološke pripomočke, prevedena so tudi navodila Evropske komisije Podnebne spremembe in veliki projekti. Veliko je že uporabnih

⁶⁴ Skupaj s strokovnimi podlagami in prilogami predstavljen na <https://www.gov.si teme/prilagajanje-podnebnim-spremembam/>.

⁶⁵ <http://meteo.arso.gov.si/met/sl/climate/change/>.

⁶⁶ <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=10650>.

⁶⁷ Vlada se je z njim seznanila na 32. seji dne 23.5.2019.

⁶⁸ Količina TGP, ki jih sme država izpustiti v aktualnem 5-letnem obdobju.

strokovnih podlag tako v okviru projekta Podnebna pot, kot v okviru ARSO. MOP je v obdobju 2015-2019 izvedel več izobraževanja za izvajanje presoj vplivov na okolje⁶⁹, med njimi tudi modul, ki se je nanašal na podnebje. Vendar je že analiza CPVO pokazala, da je za sodelujoče strokovnjake ravno podnebje še vedno področje, ki ga je težko presojati oziroma pripraviti ustrezne strokovne ocene. Temu bi verjetno koristile objavljene jasne in pregledne informacije o podnebnih spremembah z vsemi zbranimi strokovnimi podlagami in viri informacij ter primeri dobre prakse, ki bi se sproti posodabljale. Spremljati bi jih morala vsaj letna izobraževanja na to temo.

Na ravni države podnebne spremembe še vedno niso celovito naslovljene, manjka dolgoročna strategija ter dobro podporno strokovno okolje, vključno z določenim mnenjedajalcem za podnebne spremembe. Njegova ključna vloga bi bila, da primarno poda izdelovalcem poročil o vplivih na okolje jasne napotke v okviru predhodne informacije za vsak konkretne poseg.

Pripomogla bi sistemska določba v ZVO-1 ali drugem samostojnem zakonu, ki bi določal več zahtev glede vključevanja podnebnih sprememb in sledenju zavezujočim ciljem. Trenutno ZVO-1 določa le sistem trgovanja z emisijskimi kuponi, podnebne spremembe pa niso normativno sistemske naslovljene. Odsotnost normativne ureditve predstavlja tudi oviro v odnosu do nosilcev posegov, ki želijo razumeti, kaj je obvezno, kaj pa so zaveze v okviru pravno nezavezujočih dokumentov, ki so jim manj pripravljeni slediti.

4. PRIMERJALNI PREGLED UREDITVE IN IZVAJANJA PVO GLEDE PODNEBJA V SOSEDNJIH DRŽAVAH

4.1. IZBOR DRŽAV IN VPRAŠALNIK

Že pri CPVO analizi smo se odločili za pregled ureditve po treh sosednjih državah - Hrvaški, Madžarski in Avstriji, tako dobimo primerljiv vzorec izvajanja PVO direktive v delu, ki se nanaša na podnebje v štirih državah EU. Nosilci analiz po sosednjih državah so bile organizacije, ki so sočlanice PIC v mreži Justice & Environment.⁷⁰ V primerjavi z Analizo CPVO, smo se odločili za nekoliko drugačen metodološki pristop. V analizo smo sicer enako vključili vse deležnike, to je pravne strokovnjake iz okoljskih nevladnih organizacij, odločevalce in strokovnjake, ki izdelujejo poročila o vplivih na okolje. Naloga pravnih strokovnjakov je bila pojasniti normativno ureditev PVO glede podnebja. Glede odločevalcev smo se odločili, da se naslovijo vodje pristojnih nacionalnih organov za PVO s prošnjo po predlogih za izboljšanje presoj glede podnebja. Strokovnjake, ki izdelujejo poročila o vplivih na okolje pa smo naslovili s prošnjo, da izpolnijo anonimno anketo, saj je bil namen, da dobimo iskrene odgovore in da dobimo odgovor od več strokovnjakov. Vprašalnik je v Prilogi.

⁶⁹ <https://www.gov.si/zbirke/storitve/usposabljanje-za-presoje-vplivov-na-okolje/>.

⁷⁰ <http://www.justiceandenvironment.org/home/>; za Avstrijo Oekoburo <https://www.oekobuero.at/en/about/>, za Hrvaško Zelena akcija <https://zelena-akcija.hr/>, za Madžarsko EMLA <https://emla.hu/en>.

4.2. PRIMERJALNA ANALIIZA

Pravna ureditev PVO glede presoje vplivov na podnebje

VPRAŠANJE 1: Na kratko predstavite uredite presoje vplivov projektov na okolje glede presoje vplivov na podnebje - kakšen je prenos relevantnih delov PVO direktive. S pozornostjo na prehodno fazo, vsebinjenje in samo presojo vplivov, tako za velike infrastrukturne projekte, kot druge (podnebje v okviru predhodne presoje in v okviru presoje).

Slovenija: predstavljeno pod 3.1.

Avstrija: Avstrijski Zakon o PVO (UVP-G)⁷¹ predstavlja prenos relevantnih določil PVO Direktive v nacionalno pravo. Določila, ki omenjajo podnebje so redka in sicer:

➤ Kar se tiče predhodne presoje (§ 3 (5) zakona) določa naslednje:

“(5) V predhodnem postopku pristojni organ odloča od primera do primera in pri tem upošteva naslednja merila:

1. *Značilnosti projekta (velikost, rabo naravnih virov, količina odpadkov, onesnaževanje in imisije, ranljivost projekta glede na večje naravne in druge nesreče, vključno s tistimi, ki na znanstveni podlagi kažejo, da so povzročene s podnebnimi spremembami, tveganje za zdravje),*

[...]”

➤ *Kar se tiče same presoje in poročila o vplivih projekta na okolje (§ 6 (1) zakona) so določila sledeča:*

(1) Poročilo o vplivih na okolje mora vsebovati naslednje informacije:

1. *opis lokacije projekta, značilnosti in obseg, vključno, vendar ne omejeno samo na to:*

a. *opis fizičnih značilnosti celotnega projekta, vključno z morebitnim rušenjem ter zahtevami glede zemljišča in tal tekom gradnje in delovanja;*

b. *[...]*

c. *[...]*

d. *Podnebni in energetski koncept: energetske potrebe, razčlenjene po napravah, strojih in opremi, virih energije, razpoložljivih ključnih podatkih o energiji, prikaz energetskih tokov, ukrepi za energetsko učinkovitost; predstavitev emisij toplogrednih plinov projekta (poglavje*

⁷¹ Bundesgesetz über die Prüfung der Umweltverträglichkeit, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10010767>.

- 3 (3) *Emission Certificate Act*⁷²) in ukrepe za zmanjševanje emisij v interesu varstva podnebja; potrditev pooblaščenega inženirja tehnične pisarne, da ukrepi podnebne in energetskega koncepta ustrezajo stanju aktualnemu tehničnemu stanju;
- e. predstavitev ranljivosti projekta glede na večje naravne in druge nesreče in na vplive podnebnih sprememb (posebej glede na lokacijo projekta);
2. [...]
3. opis pomembnih vplivov projekta na okolje, vključno z vplivi na ljudi, biodiverzitetu vključno z živalmi, rastlinami in njihovimi habitati, ... **podnebje** ... kakor tudi njihove medsebojne vplive;
4. opis predvidenih pomembnejših vplivov projekta na okolje kot posledica:
- a. gradnje in delovanja projekta (vključno s tehnologijami in uporabljenimi snovmi in rabo zemljišča),
- b. [...]
- c. [...]
- d. medsebojni vplivi glede na druge obstoječe ali odobrene projekte,
- e. tveganj projekta glede večjih naravnih in drugih nesreč in podnebnih sprememb,

[...]”

Vendar pa spremembe zakona, ki so sledile spremembi EIA direktive niso pomembneje vplivala na sam postopek glede upoštevanja podnebnih sprememb. PO pripovedovanju strokovnjakov, da so dodatne (natančnejše) zahteve glede podnebja vodile do manj podrobnih poročil o vplivih na okolje.

Hrvaška: Direktiva je bila v hrvaško zakonodajo prenesena s spremembami Zakona o varstvu okolja (EPA) in Odloka o presoji vplivov na okolje (Odlok o PVO). EPA je bil leta 2018 dvakrat spremenjen z namenom prenosa direktive. Med ustreznimi spremembami je druga sprememba leta 2018 določila pogoje za strokovnjake za okoljsko poročilo. Medtem, ko so bila splošna določila o njihovih pristojnostih že v prejšnjem besedilu zakona, so bile zdaj združene v 8 ločenih skupin. Podlaga tej spremembi je bila namera, da se specializacija strokovnjakov poveča in s tem tudi njihova strokovnost.

Podrobnosti o tem, kaj mora vključevati poročilo o vplivih na okolje, so podane v prilogah Odloka o PVO. Ta je bil leta 2017 spremenjen zaradi prenosa sprememb PVO direktive. Dodane določbe o obsegu so dobesedni prevod sprememb Direktive, dočim glede vsebine poročila o vplivih na okolje ureditev ni dosledno sledila PVO direktivi. Konkretno, kjer Direktiva omenja „učinke, pomembne za prilagajanje“, hrvaški Odlok o PVO uporablja besedilo „občutljivost projekta za podnebne spremembe“ (hrv: podložnost zahvata klimatskim promjenama). To zoženje obsega presoje po našem mnenju glede na direktivo ni utemeljeno. „Vplivi, pomembni za prilagajanje“, so lahko poleg vplivov, ki jih imajo podnebne spremembe na predlagani projekt, tudi učinki predlaganega projekta na druge načrtovane prilagoditvene ukrepe (v bližini projekta, zlasti v zvezi z učinki projekta na druge

⁷² <https://www.global-regulation.com/translation/austria/3004612/emission-certificate-act---ezg.html>.

obstoječe in / ali odobrene projekti). „Občutljivost projekta na podnebne spremembe“ lahko pomeni samo prvo, ne pa tudi drugo.

Madžarska: Na Madžarskem je bila Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta o oceni učinkov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (v nadaljnjem besedilu: Direktiva o presoji vplivov na okolje) prenesena s spremembo že obstoječega nacionalnega zakonodaje. Zakon LIII iz leta 1995 o splošnih pravilih o varstvu okolja („Kvt.“) In vladna uredba 314/2005. (XII. 25.) o presoji vplivov na okolje in konsolidiranih okoljskih dovoljenjih za uporabo („Vladni odlok 314/2005“) vključujejo določbe za postopke odobritve po Direktivi o PVO. Določbe Direktive 2014/52/EU o spremembi Direktive o PVO so bile prenesene s sprejetjem vladne uredbe št. 139/2017. (VI. 9.) o spremembi vladne uredbe 314 iz leta 2005. (XII. 25.) o presoji vplivov na okolje in skupnih okoljskih dovoljenj za uporabo ter vladnem odloku št. 71/2015 (III.30.) o določitvi pristojnih organov za varstvo okolja in narave.

Splošna pravila varstva okolja določa Kvt. o temeljnih načelih varstva okolja, splošnih pravilih predhodne presoje (*screening*) in presoje vplivov na okolje (PVO). V skladu s Kvt. Posebni predpisi (vladni in ministrski) urejajo varstvo delov okolja, urejajo vaovalne mehanizme in določajo pristojna telesa za izvajanje varstva. Kvt. sam ne določa podnebnih vidikov, vendar pa člen 22 (1) tega zakona določa, da zaščita zraka zajema celotno ozračje, njegove procese in sestavo ter podnebje.

Posebna pravila za oceno verjetnih vplivov nekaterih dejavnosti na okolje določa vladna uredba 314/2005. Priloga 1 te uredbe - prenos Priloge I k direktivi - vključuje seznam dejavnosti, za katere je PVO obvezna. V Prilogi 2 te uredbe so navedene dejavnosti, ki jih zajema Priloga I k Direktivi 2010/75/EU (Direktiva IED), Priloga 3 (prenos Priloge II k Direktivi) pa dejavnosti, pri katerih mora okoljski organ opraviti postopek predhodne presoje in se odločiti, ali je potrebno izvesti PVO. V tem postopku mora organ preučiti, ali ima lahko določena dejavnost pomembne vplive na okolje, v primerih, ko pomembnih učinkov ni mogoče izključiti, pa postopku predhodne ocene sledi postopek PVO.

Priloga 3 vladne uredbe 314/2005 določa pragove in merila za več dejavnosti, ki so tam navedene. Hkrati nacionalna zakonodaja omogoča preučitev vplivov na okolje glede dejavnosti, naštetih v Prilogi 3 k vladni uredbi, ki ne dosega ustreznega praga ali ne izpolnjujejo ustreznih meril. Za takšne dejavnosti mora projektant predložiti vlogo, na podlagi katere se odobri načrtovana dejavnost. Na podlagi teh podatkov se pristojni organ odloči o vplivih načrtovane dejavnosti na okolje z upoštevanjem meril iz Priloge 5 vladne uredbe 314/2005 (prenos zahtev iz Priloge III k direktivi).

Vladna uredba 314/2005 zahteva, da PVO v zvezi z dejavnostjo, ki je predmet presoje vplivov na okolje, zajema ugotavljanje vplivov te dejavnosti, med drugim na podnebje, ob upoštevanju značilnosti posega in odloči ali so ti vplivi sprejemljivi. Vpliv dejavnosti je treba oceniti ločeno za različne faze dejavnosti, tj. gradnjo, obratovanje in prenehanje.

Za postopek predhodne presoje in posvetovanja Priloga 4 vladne Uredbe 314/2005 določa obvezno vsebino presojane dokumentacije, ki jo mora pripraviti projektant. Glede podnebnih sprememb, točka 1. h) ustrezne Priloge 4 zahteva, da mora dokumentacija vsebovati

- analiza ranljivosti obravnavanih alternativ;

- oceno izpostavljenosti območja in potencialnega območja vpliva,
- analiza možnih učinkov na posamezne podnebne dejavnike,
- ocena tveganja glede možnih učinkov,
- opis prilagoditve na učinke podnebnih sprememb za načrtovano dejavnost,
- opis, kako bo predlagana dejavnost vplivala na sposobnost območja vpliva, da se prilagodi podnebnim spremembam;
- v primeru dejavnosti iz Priloge 1 pričakovane letne emisije vsakega toplogrednega plina.

Vidiki postopka preverjanja/presoje, ki jih mora pristojni organ upoštevati v okviru so navedeni v Prilogi vladne uredbe 314/2005. Vidiki glede podnebnih sprememb so navedene v točkah. 1.j) in k) glede ranljivosti projekta in prilagoditvene sposobnosti območja vpliva. Upoštevanje vplivov projekta na podnebne spremembe pri odločitvah v predhodni presoji ni izrecno potrebno, po drugi strani pa je to obveznost mogoče razbrati iz širokega besedila točk. 3.c) in i) Priloge 5, ki od organa zahteva, da oceni kompleksnost projekta (zlasti možnost vpliva procesov, ki vplivajo na več okoljskih elementov, in sinergijo njihovih učinkov) ter vse druge značilnosti, pomembne glede vpliva na okolje.

Če projekt spada v področje uporabe Priloge 1 k uredbi vlade 314/2005 (obvezna PVO) ali če pristojni organ odloči, da je PVO treba izvesti, mora poročilo o presoji vplivov na okolje pripraviti in predložiti projektant v skladu s Prilogo 6 k tej uredbi.

Poročilo o presoji vplivov na okolje mora analizirati procese, na katere ima vpliv poseg, jih analizirati tako ločeno za vsak okoljski element kot skupaj kot okoljski sistem (ki zajema krajino, naselje, podnebje, naravne (ekološke) sisteme) in opredeliti tudi posredne vplive. Element okolja pri tem pomeni tla, zrak, vodo, biosfero, pa tudi grajeno okolje, arheološke spomenike, območja nacionalne in kulturne dediščine kot njihove sestavne dele, izraz "okoljski sistem" pa pomeni krajino, naselje, podnebje, naravni (ekološki) sistem.

Kar zadeva varstvo podnebja, mora poročilo o presoji vplivov na okolje oceniti občutljivost upoštevanih alternativ na vplive, povezane s podnebnimi spremembami, v primeru večje občutljivosti pa se predložijo podrobni podatki. Poleg tega bo v poročilu navedeno, kako bo predvidena dejavnost vplivala na sposobnost domnevnega območja vpliva, da se prilagodi podnebnim spremembam. Ocena in ocena pričakovanih vplivov na okolje v poročilu o presoji vplivov na okolje vključuje tudi opis pričakovanih letnih emisij toplogrednih plinov, določenih v tonah, potrjene z izračuni. Glede dejavnosti se analizira tudi njena pričakovana ranljivost na podnebne spremembe.

Nacionalna zakonodaja zahteva, da mora poročilo o presoji vplivov na okolje vsebovati predloge za nadaljnje ukrepanje glede spremljanja in učinkovitosti prilagoditvenih ukrepov.

Povzetek ugotovitev: Upoštevanje podnebnih sprememb v predhodni presoji imata Slovenija in Avstrija podobno urejeno - ni posebnih poudarkov na podnebje.

Ima pa precej več zahtev glede vsebine predložene dokumentacije v predhodnem postopku v predpisih urejenih Madžarska, ki pa se poleg izračuna emisij TGP večinoma nanašajo na

ranljivost in prilagoditvene zahteve. Podobno se podnebni vidiki presojuje tudi v okviru PVO. Hrvaška v svoji ureditvi sledi PVO direktivi, razen glede prilagajanja podnebnim sprememba, tukaj govori le o občutljivosti projekta na podnebne spremembe. Sicer pa poudarja ureditev strokovnjakov za poročila o vplivih na okolje, ki spodbujajo specializacijo po področjih. Avstrija ima dobro ureditev zahtev glede podnebja v poročilu o vplivih na okolje - predstaviti je treba energetske in podnebni koncept, ki mora biti v skladu tudi z zahtevami »*Emission Certificate Act*«. Vendar pa strokovnjaki iz prakse pravijo, da te (nove) podrobnejše zahteve niso vplivale na bolj poglobljena poročila o vplivih na okolje glede podnebja.

VPRAŠANJE 2: Ali je pristojen organ za predhodno presojo isti ali različen od organa, ki izvaja PVO presojo?

Slovenija: je isti (ARSO), v primeru, ko je potrebno za poseg pridobiti gradbeno dovoljenje pa je različen (ARSO predhodni postopek, Ministrstvo za okolje in prostor integralni postopek gradbenega dovoljenja).

Avstrija: Pristojni organ je isti.

Hrvaška: Pristojni organ je isti.

Madžarska: Pristojni organ je isti.

Povzetek ugotovitev: Samo Slovenija ima v primeru PVO znotraj integralnega postopka gradbenega dovoljenja, pristojna organa za obe fazi ločena, v drugih državah je to isti organ.

VPRAŠANJE 3: Ali obstaja posebno telo, ki v postopku PVO podaja mnenje glede podnebnih sprememb?

Slovenija: Ne.

Avstrija: Zvezna okoljska agencije⁷³ je pristojna za PVO dokumentacijo glede na Zakon o PVO, vendar ni nujno, da sama izdaja tudi mnenja. Vključeni so tudi ostali organi, ki so pristojni za druga okoljska dovoljenja (razen PVO), npr. vodno soglasje, ali soglasje glede odpadkov, kakor tudi organ pristojen za energetske infrastrukture. Ostali deležniki so lahko okoljski ombudsman (*Umweltanwaltschaft*), kakor tudi ombudsman/odvetništvo za ekonomsko lokacijo (*Standortanwaltschaft*)⁷⁴. Ni pa posebnega telesa, ki bi podajal mnenja specifično glede podnebnih vidikov.

Hrvaška: Ni posebnega organa / telesa, ki bi se osredotočil samo na ta vidik. Podnebni vplivi so obravnavani kot del širše ocene in pri pokritju tega dela ocene običajno ne

⁷³ Umweltbundesamt - UBA.

⁷⁴ <https://www.wko.at/site/standortanwalt/start.html>, ta v postopek vpelje javne interese, ki govorijo v prid izvedbi projekta (npr. primer izboljšana infrastruktura in gospodarski razvoj v regiji, ustvarjanje ali varovanje delovnih mest, zanesljivost oskrbe, davčni prihodki, cestna varnost).

sodelujejo strokovnjaki s področja podnebnih znanosti, niti s strani nosilca posega, niti s strani pristojnega telesa.

Madžarska: Ne.

Povzetek ugotovitev: Nobena država nima posebnih teles, ki bi podajala v postopku PVO mnenja glede podnebja.

VPRAŠANJE 4: Ali so urejeni/regulirani kakšni mehanizmi obveznih navodil, smernic, izobraževanj, informativna spletna stran, druge podpore za čim bolj kvalitetno izvedbo PVO glede presoje vplivov na podnebje?

Slovenija: Delno je regulirano skozi zagotavljanje kakovosti poročila o vplivih na okolje. 55. člen ZVO-1 določa, da Ministrstvo za okolje in prostor spodbuja zagotavljanje kakovosti poročil o vplivih na okolje ta, da objavlja katalog strokovnih znanj, priporoči in smernic za izdelavo poročil na svetovnem spletu, po potrebi organizira usposabljanja za izdelovalce poročil in izvaja druge naloge. Tako ima ARSO objavljen Katalog strokovnih znanj iz leta 2013⁷⁵, ki pa je le pregled tedaj veljavnih predpisov. Pripravljena in objavljena so tudi Navodila izdelovalcem poročil o vplivih na okolje za obravnavo vidika podnebnih sprememb.⁷⁶ V obdobju 2015 do 2019 pa je ministrstvo izvedlo tudi več usposabljanj za izdelavo poročil, tudi glede podnebja.⁷⁷

Avstrija: Po noveli Zakona o PVO v letu 2009 je Zvezno ministrstvo izdalo smernice o podnebnem in energetskega konceptu v kontekstu postopka PVO.⁷⁸

Hrvaška: Strokovnjaki za pripravo okoljskih poročil trdijo, da se ocene izvajajo na podlagi mednarodne politike varstva in blaženja podnebja. Vendar v praksi to nima učinka, saj se oblasti obnašajo, kot da vlagatelje zavezuje le nacionalna izvedbena zakonodaja. Dejansko tudi sodišča močno zanemarjajo kakršno koli mednarodno obveznost, če se ne odraža v nacionalni zakonodaji, čeprav so ustavne določbe, ki sprejemajo mednarodne pogodbe, po hierarhiji nad hrvaškimi zakoni. Strategija trajnostnega razvoja Republike Hrvaške, na katero se pogosto sklicujejo, je zastarel dokument, sprejet leta 2009, kjer so podnebne spremembe zgolj prepoznane s ciljem strategije ozaveščanja o njih. Hrvaška nizkoogljična strategija, na katero se včasih tudi sklicujejo, še ni sprejeta, čeprav se postopek vleče že več kot leto dni.

Aprila 2020 je bila sprejeta strategija za prilagajanje podnebnim spremembam, ki bi jo morali uporabljati pri pripravi okoljskih poročil. Po našem znanju ne obstaja nobeno posebno usposabljanje, navodila ali druge vrste krepitev zmogljivosti.

⁷⁵ Katalog strokovnih znanj za izdelavo okoljskih poročil oziroma poročil o vplivih na okoljem, <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/ARSO/PVO/Katalog-strokovnih-znanj.pdf>.

⁷⁶ <https://www.gov.si/zbirke/storitve/pridobitev-okoljevarstvenega-soglasja/>.

⁷⁷ <https://www.gov.si/zbirke/storitve/usposabljanje-za-presoje-vplivov-na-okolje/>.

⁷⁸ Leitfaden für das Klima- und Energiekonzept im Rahmen von UVP-Verfahren, https://www.bmk.gv.at/dam/jcr:4c9f0343-cc49-4133-b894-9b0faa2dbae9/UVP_L_%20KlimaEnergiekonzept_2010.pdf.

Spletno mesto ministrstva vsebuje hrvaški prevod *Non-paper Guidelines for Project Managers: Making vulnerable investments climate resilient*.⁷⁹ Spletno mesto ga priporoča kot "uporabno neformalno orodje". Vendar ni jasno, ali je bila hrvaška različica tega dokumenta posodobljena po posodobitvi Komisije leta 2016. Spletno mesto priporoča tudi uporabo smernic iz leta 2013, ki jih je pripravila Evropska komisija in je na voljo tudi v hrvaščini (Smernice za vključevanje podnebnih sprememb in biotske raznovrstnosti v presojo vplivov na okolje).

Obstaja informativno spletno mesto, namenjeno prilagajanju podnebnim spremembam.⁸⁰ Poleg omenjenih prevedenih smernic ES vsebuje še druge koristne vire, kot so novice, pogosta vprašanja, strokovni članki, primeri dobrih praks (domačih in tujih) itd.

Ministrstvo kot pristojni organ strokovnjakom za okoljsko poročilo priporoča uporabo naslednjega dokumenta: *European Investment Bank Induced GHG Footprint - The carbon footprint of projects financed by the Bank: Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations*.⁸¹

Madžarska: Ne.

Povzetek ugotovitev: Slovenija in Avstrija imata izdelana navodila glede upoštevanja podnebnih sprememb v PVO. Madžarska nima posebnih takih virov. Tudi Hrvaška ne, posebej se izpostavlja, da na nacionalni ravni organi niso naklonjeni temu, da strokovnjaki upoštevajo mednarodne podnebne politike. Imajo pa posebno spletno stran za prilagajanje z uporabnimi informacijami in priporočljivimi navodili Evropske komisije, pri čemer imajo tudi navodila o vključevanju podnebnih sprememb in biodiverzitete v PVO tudi prevedene v nacionalni jezik. Za izračun emisij TGP v okviru PVO ministrstvo priporoča uporabo priročnika Evropske investicijske banke.

VPRAŠANJE 5: Katere so po vašem mnenju šibkosti ureditve presoje vplivov na okolje glede presoje vplivov na podnebje?

Slovenija: ni zaznati, da bi se podnebni vidiki znotraj PVO poglobljeno obdelali (osredotočenost je na izračun emisij TGP, ki pa so na ravni »projekta« pretežno neznatne), strokovnjaki pravijo, da imajo s tem težave in potrebujejo več izobraževanja. Na voljo ni posebnega spletnega mesta, kjer bi bile zbrane relevantne informacije glede podnebnih sprememb, kar bi bilo v pomoč tako strokovnjakom kot odločevalcem. V državi ni telesa, ki bi podajal mnenja in usmeritve glede podnebja, za področje podnebja je v pristojen le manjši oddelek na Ministrstvu za okolje in prostor. Sistemsko so ključni nacionalni podnebni dokumenti razdeljeni na dve ministrstvu - za dolgoročno podnebno strategijo je pristojno Ministrstvo za okolje in prostor, za Nacionalni energetske in podnebni načrt (NEPN) pa Ministrstvo za infrastrukturo. Pri izvedbi CPVO za NEPN se je pokazalo kako je pomembno, da so strokovnjaki, ki izdelujejo okoljsko poročilo neodvisni od naročnika. To isto velja tudi

⁷⁹ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>

⁸⁰ <https://prilagodba-klimi.hr/>.

⁸¹ <https://www.eib.org/en/about/cr/footprint-methodologies.htm>.

za PVO - na majhnem trgu kot je Slovenija je ta problem izrazitejši. Namreč tudi naročniki morajo razumeti, zakaj je potrebno tako v projektov v poročilo o vplivih na okolje vključevati podnebne spremembe in kako, zakaj mora projekt prispevati k podnebnim ciljem. Ker te zahteve niso zakonsko določene, je verjetno naročnike težko prepričati. V tem smislu manjka Zakon o podnebni politiki.

Pri PVO bi bil vsem udeleženi dober pripomoček obdobjni ogljični proračun po sektorjih, ki bi omogočal tudi nekakšno »online seštevanje emisij« saj bi potem, vplive (emisije TGP), ki jih sedaj mogoče na projektni ravni ocenjujejo kot neznatne, lahko primerjali s količino dovoljenih emisij - to pomeni, da bi se vse »neznantne« emisije lahko seštevale.

Avstrija: Običajno se upoštevajo predvsem mikroklimatski vidiki in vidiki, povezani s prilagajanjem podnebju / potencialnimi večjimi nesrečami. Razen tega varstvo glede podnebnih sprememb v PVO v Avstriji doslej skorajda ni upoštevano. Na splošno je ta tema obravnavana le, kadar gre za odobritev obnovljivih virov energije, saj te služijo javnemu interesu varstva glede podnebnih sprememb.

Dejstvo, da je bilo PVO soglasje zavrnjeno zaradi varstva podnebja, se je doslej zgodilo le enkrat - v povezavi s širitvijo Dunajskega letališča, vendar odločitev Zveznega upravnega sodišča ni bila potrjena. Avstrijsko Ustavno sodišče jo je razveljavilo, ker ta presoja varstva podnebja ni bila predvidena v skladu z avstrijskim pravnim sistemom. Postopek je bil vrnjen na Zvezno upravno sodišče in soglasje je bilo nato izdano.

Žal odločitev Ustavnega sodišča ni vodila tudi do sprememb zakonodaje, ki bi za naprej omogočale podnebju prijazne odločitve. Še več, nasprotovanje predstavnikov gospodarstva in industrije je bilo ogromno in ves čas se je trdilo, da bodo standardi varstva podnebja in okolja na splošno ogrožali avstrijsko gospodarstvo, zlasti Avstrijo kot poslovno lokacijo. To je med drugim privedlo do uvedbe omudsmana / odvetništva za ekonomsko lokacijo (Standortanwaltschaft). Vendar bi bile po drugi strani tudi zakonodajne spremembe, ki bi razjasnile, kako naj bodo podnebnih vidiki upoštevani skozi celotni PVO postopek prepotrebne.

Hrvaška: Deli okoljskih poročil o podnebnih spremembah so bolj namenjeni formalni izpolnitvi poročila, ne pa za dejansko kot ocena vpliva posega na podnebne spremembe in s tem njihove sprejemljivosti z vidika podnebnih sprememb. Podnebni vplivi se štejejo za pomožne, projekti pa niso zasnovani in / ali prilagojeni, da bi upoštevali potrebo po preprečevanju podnebnih sprememb. Običajno se projektom dodajo na videz podnebno pozitivni in / ali podnebno nevtralni elementi, da je njihov videz bolj prijazen do podnebja (npr. sončni kolektorji dodani letališčem). Nobena pomembna analiza z vidika podnebnih sprememb, kakršna je bila kdaj koli izvedena, kaj šele vrsta analize, ki bi bila bistvena za bistveno prilagoditev predlaganega projekta

Madžarska: V skladu z direktivo o PVO nacionalna zakonodaja o PVO zajema tudi presojo vplivov na podnebje. Po mnenju strokovnjaka za presojo vplivov na okolje imajo težave, saj podnebni modeli (projekcije) sami vključujejo veliko mero negotovosti. Kot je omenil, ni posebnih podatkov o vplivih posameznih dejavnosti na podnebje, zato del presoje vplivov na okolje o podnebnih spremembah večinoma navaja, da so ti vplivi nezaznavni ali se jih ne upošteva kot zares obstoječe vplive.

Povzetek ugotovitev: V Sloveniji predstavlja ni zaznati, da bi se podnebni vidiki znotraj PVO poglobljeno obdelali (osredotočenost je na izračun emisij TGP, ki pa so na ravni »projekta« pretežno neznatne) - strokovnjaki potrebujejo več izobraževanja in ažurnih zbranih informacij glede podnebnih sprememb, ciljev, pripomočkov in dobrih praks. Ni telesa, ki bi podajal mnenja in usmeritve glede podnebja v PVO. Na tako majhnem trgu bi bila finančna neodvisnost strokovnjakov od naročnikov nujna. V izogib oceni »neznatnega« vpliva bi bilo priporočljivo na ravni države vzpostaviti ogljični proračun, kjer bi se vse emisije seštevale. V Avstriji se v postopku PVO podnebni vidik malo upošteva, običajno bolj le pri projektih OVE. Edini uspešni primer, ko je bil PVO zaradi podnebja zavrnjen je bila širitev Dunajskega letališča, vendar je v končni fazi Ustavno sodišče razveljavilo odločitev Zveznega upravnega sodišča, zaradi velikega nasprotovanja gospodarstva pa je bil uveden ekonomsko lokacijski ombudsman / odvetništvo, ki v PVO postopku skrbi za javne interese. Na drugi strani pa niso sledile zakonodajne spremembe, ki bi bolj osvetlile podnebni vidik znotraj PVO. Na Hrvaškem so poglavja o podnebjju izpolnjena vendar bolj v smislu formalne izpolnitve Vplivi na podnebje so ocenjeni kot neznatni, projekti pa niso oblikovani tako, da bi prispevali k blaženju podnebnih sprememb, bolj zaradi boljšega izgleda so lahko dodani kakšni podnebjju prijazni elementi (npr. sončni paneli). Na Madžarskem izpostavljajo problem negotovosti podnebnih modelov in posledične ocene neznatnosti ali (ne)verjetnosti vplivov.

Predlogi odločevalcev o PVO glede izboljšanja presoj glede podnebja

Slovenija: V Sektorju za presoje vplivov na okolje ugotavljamo, da je problematična že faza predhodnega postopka, saj do sedaj še nismo imeli v predhodnem postopku posega, ki bi zapadel pod obveznost presoje vplivov na okolje zaradi vidika podnebnih sprememb. Razlog po našem mnenju tiči v ohlapnih merilih, slabo izpolnjenih vlogah za začetek predhodnega postopka s strani vlagateljev (investitorji, pooblaščenca - projektanti, podjetja, ki izdelujejo PVO-e) v tem segmentu, kot tudi v neustrezni strokovni izobraženosti uradnikov, ki delajo na predhodnih postopkih. Odločitve uradnikov se velikokrat naslanjajo na mnenja mnenjedajalcev, katere lahko na podlagi 4. odstavka 51.a člena ZVO-1 zaprosijo za mnenje o tem ali je za nameravani poseg potrebno izvesti presojo vplivov na okolje, vendar ugotavljamo, da trenutno ni mnenjedajalca, ki bi pokrival to področje. Iz dokumenta Analiza celovite presoje vplivov na okolje glede vplivov na podnebje je sicer razbrati, da naj bi bil Oddelek za podnebne spremembe v okviru Direktorata za okolje pri MOP pristojen za dajanje mnenj glede vplivov na podnebne spremembe v CPVO postopkih, zato bi bilo smiselno preveriti glede njegove vključitve tudi v predhodne postopke in postopke presoje vplivov na okolje. Problem predstavljajo tudi kapacitete sektorja oz. kadrovska podhranjenost, zaradi katere se uradniki ne morejo v zadostni meri posvetiti strokovnemu usposabljanju.

V Poročilu o vplivih na okolje je treba obravnavati: prispevek k nacionalnim ciljem podnebnih sprememb, prilagajanje podnebnim spremembam in blaženje podnebnih sprememb. Zahteve glede podnebnih sprememb je treba obravnavati v najzgodnejši fazi nameravanega posega, tako da se lahko vključijo v projekt ukrepi za odpornost na podnebne spremembe in ukrepi za zmanjšanje emisij TGP.

Izdelovalci poročil o vplivih na okolje v RS niso regulirani. Zagotavljanje kakovosti poročil o vplivih na okolje se skladno s 55. členom ZVO-1 zagotavlja z objavo kataloga strokovnih

znanj, objavo priporočil in smernic za izdelavo poročil na svetovnem spletu, z organiziranjem usposabljanj za izdelovalce poročil in mnenjedajalce ter z vodenjem evidence oseb, ki so izdelale PVO in pravnomočnih okoljevarstvenih soglasij na spletu. Dodatno se kakovost poročil o vplivih na okolje zagotavlja s pregledom s strani uradnikov ARSO, vključevanjem mnenjedajalcev in vključevanjem javnosti v sam postopek presoje vplivov na okolje tekom javne razgrnitve dokumentacije.

V sektorju ugotavljamo, da vidik podnebnih sprememb v poročilih o vplivih na okolje velikokrat sploh ni, ali je precej pomanjkljivo obravnavan, zato so potrebne dopolnitve dokumentacije. Tako kot to ugotavljamo za predhodne postopke, tudi v postopkih presoj vplivov na okolje predstavlja problem, poleg vsebinsko pomanjkljivih poročil o vplivih na okolje, neustrezna strokovna izobraženost uradnikov in odsotnost mnenjedajalca, ki bi v tem postopku pokrival ta vidik presoje.

Investitorji se tudi zelo redko poslužujejo možnosti vložitve vloge za določitev obsega in vsebine poročila o vplivih na okolje (scoping), podlago katerega predstavlja 52. člen ZVO-1. ARSO zato redno opozarja investitorje tudi na to možnost, z namenom, da se pred samim pričetkom izdelave poročila o vplivih na okolje natančno, tudi v sodelovanju z mnenjedajalci, določijo podatki, ki jih mora vključevati poročilo o vplivih na okolje - torej tudi podatki, ki se nanašajo na vidik podnebnih sprememb.

Glede na navedeno, smo v sektorju mnenja, da bi bilo potrebnih več izobraževanj tako za uradnike, kot tudi za vse ostale deležnike (mnenjedajalci, izdelovalci PVO), ki se srečujejo z obravnavano tematiko. Kar se tiče izdelovalcev poročil o vplivih na okolje terja razmisliti o bodisi ponovni vzpostavitvi revizij poročil o vplivih na okolje, bodisi o sistemu akreditacije izdelovalcev PVO. Vsekakor bi bila v pomoč uradnikom pri presojanju vplivov na okolje tudi dodatna navodila pripravljena s strani EK ali nacionalnih organov, predstavitev primerov dobre prakse (npr. s strani Jaspers) ipd.

Avstrija: V zvezi z vašim vprašanjem lahko poudarim, da je bila med revizijskim postopkom spremembe zakona o presoji vplivov na okolje (UVP-G) iz leta 2009 že predvidena vključitev določbe v § 17, ki določa: „Energijo je treba učinkovito uporabljati, emisije toplogrednih plinov, pomembnih za podnebje, pa morajo biti čim manjše«. Tega predloga spremembe nato ni bilo ne v vladnem predlogu ne v zakonodajni resoluciji. Po mojem mnenju bi bila takšna pravna ureditev v okviru meril za odobritev projekta v PVO najboljše sredstvo za učinkovito zasidranje podnebnih vidikov v merilu za odobritev PVO. Kot dobre primere iz prakse vam lahko podam naslednje, v katerih smo v smislu navedene predlagane spremembe že podali usmeritve v okviru možnosti:

- v primeru projekta urbanega razvoja „Dunajska centralna postaja“ smo v odločbi o PVO kot določili, da mora biti hlajenje zraka v prostoru za več kot polovico (klimatiziranih) bruto talnih površin zagotovljeno z „daljinskim hlajenjem“;
- za projekt urbanega razvoja „Seestadt Aspern Nord“ smo določili, da je treba na gradbenih območjih postaviti strešne površine - z izjemo gramoznih robnih pasov, napuščnih trakov, oblog parapeta, tehničnih struktur in bazenov kot "zelene ravne strehe". "

Glede vašega vprašanja o možnih izboljšavah PVO glede podnebnih vidikov je treba opozoriti, da so po našem mnenju zavezujoči predpisi, zlasti glede ukrepov za zmanjšanje emisij,

najučinkovitejše sredstvo na področju varstva podnebja. Vendar pa je vzpostavitev ustreznih predpisov - bodisi na ravni EU, bodisi v procesnih ali materialnih predpisih glede PVO stvar politične odločitve, na katero pa nimamo vpliva.

Hrvaška: Poudarjamo, da nacionalna zakonodaja o PVO prepoznava pomen in vlogo podnebja. Študije o vplivih na okolje in poročilo o okolju morajo vsebovati podatke o podnebnju v delu opisa trenutnega stanja okolja, na katerega bi lahko vplival projekt ter predstavitev vpliva projekta na podnebje (na primer: vrste in količine emisij toplogrednih plinov) in občutljivost posega na podnebne spremembe, tako da se predlagajo ustrezni ukrepi glede na ugotovljene vplive.

Natančneje, v poročilu se pripravi poglavje, ki se nanaša na projekcije podnebnih sprememb na širšem območju posega in na kratko navaja osnovne podatke o trenutnem stanju podnebja in pričakovanih podnebnih spremembah na območju posega. Obvezna je tudi priprava poglavja o podnebnih spremembah, ki določa vpliv posega na podnebne spremembe in vpliv podnebnih sprememb na poseg. Pri določanju vpliva posega na podnebne spremembe priporoča ministrstvo pooblaščenec, naj uporabijo smernice in metodologijo *Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations*⁸², pri vrednotenju vplivov podnebnih sprememb na poseg pa ministrstvo priporoča uporabi smernic Evropske komisije *Non-paper Guidelines for Project Managers: Making vulnerable investments climate resilient*.⁸³

Če se v teh poglavjih ugotovijo pomembni negativni vplivi na podnebje, je treba predvideti ukrepe za blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje. Pomembno je poudariti, da je treba upoštevati sprejeti Zakon o podnebnih spremembah in zaščiti ozonske plasti (Uradni list 127/19), Strategijo prilagajanja podnebnim spremembam v Republiki Hrvaški za obdobje do leta 2040 z namenom 2070 (Uradni list, št. 46/20) in Državno poročilo Republike Hrvaške v skladu z Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah.

Verjamemo, da je mogoče trenutno metodologijo izboljšati in podpiramo predloge za izboljšanje metodologije, predvsem razvoj dodatnih smernic, ki bi vključevale primere dobre prakse in ki bi na koncu prispevale k doseganju podnebnih ciljev.

Madžarska: Ministrstvo meni, da zakonodaje o postopku presoje vplivov na okolje ni treba spreminjati, vendar je potrebno okrepiti njeno implementacijo. Februarja 2021 je bilo dvodnevno usposabljanje pristojnih organov in okoljskih strokovnjakov. V zvezi s tem bodo izdelane tehnične smernice, ki so trenutno v dokončanju in prevedene v madžarščino. Pričakuje se, da bodo te smernice bistveno pomagale načrtovalcem (pripravljalcem poročil o vplivih na okolje) in vladnim agencijam, ki ocenjujejo dokumentacijo v PVO. Ministrstvo je tudi opozorilo, da vladni uslužbenci, okoljski strokovnjaki in deležniki s strani industrije potrebujejo nadaljnje usposabljanje, da bi lahko postopki presoje vplivov na okolje učinkoviteje prispevali v boju proti podnebnim spremembam, prilagajanju nanje in

⁸²http://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf

⁸³http://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what/docs/non_paper_guidelines_project_managers_en.pdf.

doseganju ciljev varstva podnebja. V skladu s tem oddelek za podnebno politiko ITM načrtuje izvajanje nadaljnjih usposabljanj o podnebnih spremembah.

Povzetek ugotovitev: Za Slovenijo je bilo izpostavljeno, da je problematična že faza predhodnega postopka - vloge so slabo izpolnjene, merila so ohlapna, neustrezna izobrazba vseh udeleženi. Ključno je, da za vidik podnebnih sprememb v državi nimamo pristojnega mnenjedajalca. Problem predstavlja tudi kadrovska podhranjenost sektorja za PVO pri ARSO. V sami presoji vidik podnebnih sprememb je pomanjkljivo obdelan ali pogosto celo ni, obravnavan. Investitorji in strokovnjaki za poročila o vplivih na okolje se redko poslužijo možnosti predhodne informacije (*scoping*). Potrebno bi bilo več izobraževanj tako za uradnike, kot za vse ostale udeležene v postopku PVO, dobrodošla bi bila tudi dodatna navodila s strani Evropske komisije ali nacionalnih organov. Problematičen je tudi kontekst, saj izdelovalci poročil o vplivih na okolje niso regulirani in bi bilo vredno razmisliti o ponovni uvedbi revizije poročila ali pa o sistemu akreditacije izdelovalcev. V Avstriji so bile predlagane spremembe Zakona o PVO, ki bi vključevale zahtevo: »Energijo je treba učinkovito uporabljati, emisije toplogrednih plinov, pomembnih za podnebje, pa morajo biti čim manjše«. Tak predlog ni šel naprej v zakonodajno proceduro. V praksi pa pristojni organ v odločbi PVO podaja zahteve, ki smiselno izhajajo iz take projektne zahteve. Vendar pa so zavezujoči predpisi, zlasti glede ukrepov za zmanjšanje emisij, najučinkovitejše sredstvo na področju varstva podnebja. Na Hrvaškem imajo Zakon o podnebnih spremembah in zaščiti ozonske plasti, nacionalna zakonodaja glede PVO pa prepoznava pomen podnebnih sprememb. V okviru poročila o vplivih na okolje se pripravi poglavje o projekcijah podnebnih sprememb na širšem območju posega in podatki o stanju podnebja in pričakovanih spremembah. Ministrstvo priporoča izdelovalcem pri vrednotenju vplivov posega na podnebne spremembe in teh na poseg uporabi določenih smernic. Trenutno metodologijo bi bilo možno izboljšati z dodatnimi smernicami in primeri dobre prakse. Na Madžarskem se zavedajo, da je implementacija, sicer dostojne zakonodaje, šibka. Trenutno je v zaključni fazi priprava smernic za izvajanje PVO, vsi deležniki pa potrebujejo še nadaljnje usposabljanje glede podnebnih vidikov.

Odgovori strokovnjakov za poročila o vplivih na okolje na anketo o PVO glede podnebja

Za Slovenijo smo prejeli 6 odgovorov, za Avstrijo 4 odgovore⁸⁴, za Hrvaško 7 odgovorov in za Madžarsko 5 odgovorov⁸⁵.

Splošno

1. Ali menite, da presoja vplivov projektov na podnebje dejansko prispeva k blaženju podnebnih sprememb v okviru projekta?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
da	1		3	2	6
ne	2	1	2	1	6

⁸⁴ Pri tem je en strokovnjak odgovarjal samo na uvodna splošna vprašanja.

⁸⁵ En strokovnjak dodatno je svoje mnenje podal pisno in je to povzeto na koncu predstavitev rezultatov te ankete.

samo, če ni že narejena na strateški ravni	1	2	2		5
drugo	2	1		2	5

Drugo Slovenija: to bolj spada na CPVO, ne pa na PVO raven; odvisno od vrste projekta.

Drugo Avstrija: deloma, odvisno od različnih aspektov.

Drugo Madžarska:

- lahko prispevajo, vendar le če je primerna izvedba obvezna;
- le marginalno.

Povzetek: strokovnjaki so deljenega mnenja o tem ali PVO prispeva k blaženju podnebnih sprememb; to je odvisno od projektov; eno mnenje, da ta presoja bolj sodi v CPVO.

2. Ali menite, da bi morali projekti, ki se presojajo v okviru presoje vplivov na okolje, prispevati k doseganju podnebnih ciljev?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
da	3	3	2	3	11
ne	1			1	2
ne, dovolj je, da ni negativnih vplivov projekta na podnebje		1	3	1	5
drugo	2		2		4

Drugo Slovenija: odvisno od vrste projekta; načeloma bi to morali vsi projekti.

Drugo Hrvaška:

- odvisno, nekateri projekti bodo še vedno imeli negativen vpliv v absolutnem smislu;
- da, projekti bi morali doprinesti k doseganju ciljev, toda to mora biti narejeno pravilno na strateški ravni (zaradi boljšega pregleda na doseganju ciljev), na PVO ravni pa bi se potem ukvarjali le še z oblikovanjem tega.

Drugo Madžarska: le, če je to relevantno.

Povzetek: večina strokovnjakov meni, da bi morali projekti, ki se presojajo v okviru presoje vplivov na okolje, prispevati k doseganju podnebnih ciljev. Eno mnenje - ta presoja bi morala biti narejena na strateški ravni zaradi boljšega pregleda nad doseganjem ciljev.

3. Kako ocenjujete zakonsko ureditev presoje vplivov glede presoje vplivov na podnebje v okviru PVO?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
zdi se mi, da je dobro urejena	2	1	1	2	6
zdi se mi, da je področje premalo urejeno	4	3	4	3	14
menim, da to ni stvar podrobnega urejanja v predpisih			1		1
drugo			1		1

Drugo Hrvaška: pravni okvir obstaja toda implementacija glede podnebnih sprememb ni izvedena pravilno, ko je govora o PVO.

Povzetek: večina strokovnjakov meni, da je področje presoje vplivov na podnebje v okviru PVO premalo urejeno; eno mnenje, da implementacija glede podnebnih sprememb ni narejena pravilno.

4. Kako bi ocenili zahtevnost izvajanja presoj vplivov projektov na podnebje, glede na presoje vplivov na druga področja?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
ne, ne zdi se mi bolj zahtevno kot presoja za druga področja	1	2	1	5	9
da, zdi se mi, da je presoja vplivov na podnebje zahtevnejša	5	1	4		10
ne vem		1	2		3

Pojasni odgovor:

Slovenija:

- zaradi ocenjevanja s posebno metodologijo;
- sicer se da presoditi, ali bo posamezen projekt vplival na podnebje pozitivno ali negativno. Težava je s postavljanjem meril, koliko mora posamezen projekt prispevati, da bo kumulativa dosegla zadane podnebne cilje;
- ni določenih metodologij za izdelavo;
- predvsem so za presojo podana podrobnejša navodila, sam postopek je obsežnejši kot pri drugih delih PVO in vključuje več ločenih delov; poleg tega ni podana enotna metodologija za ocenjevanje vplivov, temveč je to področje prepuščeno individualni oceni vsakega izdelovalca;
- manj izkušenj s presojanjem, pomanjkanje meril za presojo.

Hrvaška:

- vpliv podnebja na projekt je zahtevno
- več poudarka bi moralo biti na vplivih posega na podnebje, ker je kompleksna tema, ki vključuje razumevanje vseh ostalih področij presoje;
- to je odvisno od tega, v kakšno globino grede TGP izračuni; če je bolj kot ICA analiza⁸⁶, potem je bolj zahtevno.

Madžarska:

- ostala področja so bolj zahtevna;
- ni bolj zahtevno za naročnike, vendar je to novo področje in nimajo praktične izkušnje in znanja za obvladovanje/razumevanje te vsebine.

Povzetek: glede zahtevnosti poglavja o podnebjju glede na druga poglavja v okviru poročila o vplivih na okolje so mnenja strokovnjakov deljena. Navajajo pa številna pojasnila: kako naj se določa potrební prispevek projekta k doseganju podnebnih ciljev, ni podane enotne metodologije, presoja je prepuščena individualni oceni; za naročnike je ta vsebina nova in težka za razumevanje.

5. Kako ste zadovoljni s pripomočki (ažurna navodila, smernice, izobraževanja, ...) za presojo vplivov projektov na podnebje?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
strokovnjaki imamo na voljo dovolj navodil in smernic		1	1	1	3
te vsebine so še vedno nejasne, ni dovolj pripomočkov	5	2	3	2	12
želim si več podpre pri presoji vplivov na podnebje - opiši kakšne*:	1	1	2	1	5

⁸⁶ Indirectly Connected Areas.

ne vem			1	1	2
--------	--	--	---	---	---

*Želim si več podpore pri presoji vplivov na podnebje - opiši:

Slovenija: enotne smernice za ocenjevanje vplivov (metodologija) ali enotna navodila oziroma smernice za oblikovanje metodologij, ki omogočajo primerjavo med projekti oz. oceno vpliva projekta.

Avstrija: več podpore in konkretnije ureditve glede kumulativnih vplivov bi bilo dobrodošlo.

Hrvaška:

- vplivi podnebja na projekte - del glede prilagajanja v PVO;
- jasna navodila glede globine in obsega izračunov (*scope*);
- še vedno potrebujemo usposabljanja na tem področju, posebej za odločevalce.

Madžarska:

- manjkajo orodja, ki bi podprla implementacijo in odločevalci delujejo zgolj v okviru nacionalnega pravnega okvira.
- Za PVO so orodja primerna, ko pa pride do dejanskega blaženja/prilagajanja, pa smo včasih brez dejanske podpore.

Povzetek: glede pripomočkov za presoji vplivov projektov na podnebje večina strokovnjakov meni, da so te vsebine še vedno nejasne, ni dovolj pripomočkov. Želijo si več podpore v smislu enotnih smernic (metodologije), jasna navodila glede globine in obsega poročila o vplivih na okolje ter več usposabljanj.

6. Pri oceni vplivov projekta na podnebje uporabljam naslednje pripomočke:

Odgovor (možnih več):	Slo	Avst	Hrv	Madž	
IPCC poročila	3	3	5	5	16
EC, Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment (https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA%20Guidance.pdf)	4	2	4	5	15
EC, Climate Change and Major projects (https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/major_projects_en.pdf)	2		1	3	6
EC, Climate adaptation of major infrastructure projects (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/climate_change_major_projects/climate_change_adaptation_of_major_infrastructure_projects.pdf)	4		1	3	8
Jaspers Guidance Note, The Basis of Climate Change Adaptation Vulnerability and Risk Assessment, (http://www.jaspersnetwork.org/display/HOME/Homepage)	3		2	1	6
Drugo - naštejite vsaj tri, ki se vam zdijo pomembna in uporabna	1	1		1	2

Drugo Slovenija: ARSO - ocena podnebnih sprememb v 21. stoletju, *Climate adapt*

Drugo Avstrija: nacionalne smernice za energetska in podnebno poročilo.

Drugo Madžarska: dokumenti, ki se nanašajo na lokalno podnebno prilagajanje.

Povzetek: večina strokovnjakov uporablja kot pripomočke IPCC poročila in smernice Evropske komisije za vključevanje podnebja in biodiverzitete v PVO, pogosto pa uporabljajo tudi druge smernice in navodila. V Sloveniji se uporabljajo tudi projekcije ARSO in spletna stran *Climate adapt*.

Predhodna presoja (*screening*)

7. Do kakšne mere so podnebne spremembe že vključene v projektno dokumentacijo in vlogo za predhodno presojo naslovljeno na pristojni organ?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
če podnebje ni vključeno v projektno dokumentacijo, se s tem ne ukvarjamo	1		1	1	3
podnebnih sprememb ne predstavljamo v okviru predhodne presoje		1	1		2
na kratko predstavimo ali bo projekt negativno vplival na podnebne spremembe	5		2	1	8
vedno predstavimo tako vidik blaženja, kot vidik prilagajanja in ranljivosti/odpornosti projekta na podnebne spremembe		1	2	1	4
drugo		1	1	1	3

Drugo Avstrija: ni prisotno, ker se ravno ukvarjamo s projektov OVE.

Drugo Hrvaška: to je prisotno, vendar zelo na kratko brez konkretnih rezultatov (veliko časa se porabi na teh poglavjih, toda razen opisa podnebnih karakteristik se ta poglavja redko zaključijo s kakšnimi konkretnimi zaključki).

Drugo Madžarska: ne poznam prakse odločevalcev.

Povzetek: večina strokovnjakov navaja, da v dokumentaciji za predhodno presojo na kratko predstavijo ali bo projekt negativno vplival na podnebne spremembe. En odgovor je tudi pojasnil, da se sicer veliko časa (in prostora) porabi za ta poglavja, vendar brez kakšnih konkretnih zaključkov.

8. Kaj so po vašem mnenju slabosti/šibkosti presoje vplivov projektov na podnebje v predhodnih postopkih?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
predhodni postopek ni dovolj obširen za izvedbo podrobnejše presoje vplivov na podnebje	2	1	2		5
ni jasnih metodologij za predhodno presojo vplivov na podnebje	6	2	5	2	15
drugo		1	1	2	4

Drugo Avstrija: presoja kumulativnih vplivov ni zares narejena.

Drugo Hrvaška: za nekatere projekte je nesmiselno analizirati odpornost na podnebne spremembe.

Drugo Madžarska:

- tudi v predhodni fazi želimo to vprašanje vrniti v projekt, četudi je ta že odločen in načrtovan, čeprav nimamo upanja, da bo v projektu zaradi tega prišlo do spremembe;

- bolj verjetno, da ima neko opisno vlogo, z majhnim ali nikakršnim vplivom na projektne aktivnosti.

Povzetek: večina strokovnjakov meni, da je največja slabost glede podnebja v predhodni presoji ta, da ni jasnih metodologij za predhodno presojo vplivov na podnebje.

9. Koliko pozornosti pristojni organ nameni presoji vplivov na podnebje v predhodnem postopku?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
menim, da bi organ tudi samo zaradi morebitnih vplivov na podnebje odločil, da je PVO potrebna	2		3		5
organ presoji vplivov na podnebje v predhodnem fazi postopku ne namenja dovolj pozornosti	3	1	2	4	10
drugo	1	1	2		4

Drugo Slovenija: vsak projekt vpliva na podnebje z emisijami TGP, predhodni postopek pa ni dovolj obširen za izvedbo podrobnejše presoje, poleg tega pristojni organ zgolj zaradi vplivov na podnebje ne bi določil, da je izvedba PVO potrebna (predvidevam).

Drugo Avstrija: nobene pozornosti, ker ravno delamo na projektu OVE.

Drugo Hrvaška:

- vztrajajo na podnebnih vidikih, vendar v sami presoji jih potem ne analizirajo ustrezno;
- ni jasno, kdaj je vpliv na podnebje prevelik.

Povzetek: večina strokovnjakov meni, da pristojni organ presoji vplivov na podnebje v predhodnem fazi postopku ne namenja dovolj pozornosti. Eno pojasnilo je šlo v smeri, da predhodni postopek ni dovolj obširen za izvedbo podrobnejše presoje, pristojni organ pa domnevno zgolj zaradi vplivov na podnebje ne bi določil, da je izvedba PVO potrebna.

Vsebinjenje (scoping)

10. Ali je vsebinjenje obvezno?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
ja, predpisi določajo, da mora pristojni organ v vsakem primeru dati navodila o obsegu in vsebini poročila	1	1	5		7
ni obvezna, organ poda navodila, le če ga zaprosimo	5	2	2	3	12
drugo				1	1

Drugo Madžarska: Ne vem.

Povzetek: večina strokovnjakov pojasni, da vsebinjenje ni obvezno, organ poda navodila le, če ga zaprosijo.

11. Ali pri svojem delu zaprosite pristojni organ za navodila glede vsebinjenja (tudi) v zvezi s presojo vplivov na podnebje?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
da	2	1	5	1	9

ne	4	2	2	2	10
----	---	---	---	---	----

Če ne, zakaj ne:

Slovenija:

- sami tako presodimo;
- se nam ne zdi potrebno, če imamo na voljo dovolj (drugih) podatkov;
- odvisno od plana, če je strateški, potem da, sicer ne;
- presoja vplivov na podnebje izdelamo po navodilu, ki ga ja za izdelavo izdal pristojni organ.

Avstrija: ker ravno ocenjujemo vplive OVE projekta in (glede na druge projekte) tudi ali so koristi za podnebje dovolj jasni.

Hrvaška: vprašano glede vplivov na splošno.

Madžarska:

- s tem se v praksi ne ukvarjam
- odločevalci niso prav dosti zainteresirani za to temo.

Povzetek: približno polovica strokovnjakov ne zaprosi, polovica pa zaprosi za navodila v okviru predhodne informacije.

12. Če dobite navodila v okviru vsebinjenja za presojo vplivov na podnebje - kakšno je vaše zadovoljstvo s prejetimi navodili?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
informacije so zelo uporabne in mi koristijo pri pripravi poročila	3	1	1		5
informacije niso dovolj uporabne			3	2	5
informacije vsebujejo zahteve, ki jim ni mogoče ugoditi	1	1	1		3
drugo	2	1	1	2	6

Drugo Slovenija:

- do sedaj se še ni zgodilo, da bi prejeli navodila za izdelavo posameznega poročila glede vsebinjenja o podnebnih spremembah;
- ni bilo zaproseno.

Drugo Avstrija: večinoma ne potrebujemo in ne dobimo informacij.

Drugo Hrvaška: s tem nimam izkušenj.

Drugo Madžarska:

- običajno informacije niso podane;
- s tem se v praksi še nisem ukvarjal.

Povzetek: mnenje strokovnjakov glede uporabnosti prejetih informacij v okviru predhodne informacije je deljeno, nekaterim se zdijo uporabne, nekaterim ne.

Presoja vplivov (*assessment*)

13. Kako ocenjujete celovitost obravnave podnebnih sprememb v poročilih o vplivih na okolje (na splošno, ne samo vaših); da je vključeno blaženje, prilagajanja, ranljivost/odpornost?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
zadovoljivo	1	1	1		3
zadovoljivo glede na to, kar zahteva odločevalec	1		1	2	4
delno zadovoljivo	3	1	4	1	9
nezadovoljivo	1	1	1	1	4

Pojasnite odgovor:

Slovenija:

- ker v zadostni meri obravnava to problematiko
- obravnava vplivov projekta na podnebne spremembe je na žalost sama sebi namen, manjkajo vzvodi, s katerimi bi bilo mogoče od investitorja zahtevati določene spremembe za blaženje podnebnih sprememb, kar pa že v samem NEPN ni zadosti podrobno predstavljeno. Glede ogljičnega odtisa obstajajo nejasnosti o tem, kako izračunati in pridobiti zadosti zanesljive podatke za izračun ogljičnega odtisa v času gradnje in opustitve objekta, ipd.
- menim, da bi bilo treba več pozornosti nameniti predvsem prilagajanju na podnebne spremembe in povečevanju odpornosti projektov na podnebne spremembe

Hrvaška:

- naslavljanje podnebnih sprememb v okviru PVO še vedno potrebuje veliko izboljšanja, da bi bilo na zadovoljivi ravni
- včasih zgleda, da le zadovoljimo formalno zahtevo, ker je ocena odpornosti zelo subjektivna.

Madžarska:

- običajno se poročilo fokusira na blaženje in podcenjuje vplive podnebnih sprememb na projekt in prilagajanje;
- trajnostna prilagoditev je običajno potisnjena bolj v ozadje.

Povzetek: celovitost obravnave podnebnih sprememb v poročilih o vplivih na okolje strokovnjaki ocenjujejo, da je le delno zadovoljivo. Nekatera mnenja so bolj kritična: da je obravnava vplivov na podnebje sama sebi namen - ni vzvodov, s katerimi bi bilo mogoče od investitorja zahtevati določene spremembe za blaženje podnebnih sprememb; težko je izračunati in pridobiti zadosti zanesljive podatke za izračun ogljičnega odtisa.

14. Ali menite, da bi se bilo treba pri vsakem projektu, ki se presoja, opredeljevati do skladnosti z nacionalnimi strategijami in cilji blaženja podnebnih sprememb?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
se strinjam	2	2	1	2	7
delno se strinjam; obstajajo projekti, kjer to ni potrebno, v teh primerih je treba v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se skladnost z nacionalnimi strategijami ni preverjala	4	1	4	2	11
se ne strinjam; večina projektov, ki gre skozi presojo vplivov na okolje tega ne rabi			1		1
drugo					

Povzetek: večina strokovnjakov se le delno strinja, da bi se bilo pri vsakem projektu, ki se presoja, potrebno opredeljevati do skladnosti z nacionalnimi strategijami in cilji blaženja

podnebnih sprememb; menijo, da obstajajo projekti, kjer to ni potrebno in je tedaj potrebno v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se skladnost ni preverjala.

15. Ali menite, da bi bilo treba pri vsakem projektu, ki se presoja, ocenjevati stopnjo prilagoditve na podnebne spremembe?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
se strinjam	3	2	1	2	8
delno se strinjam; obstajajo projekti, kjer to ni potrebno, v teh primerih je treba v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se prilagoditev na podnebne spremembe ni ocenjevala	2	1	4	2	9
se ne strinjam; večina projektov, ki gre skozi presojo vplivov na okolje tega ne rabi	1		1		2
drugo					

Povzetek: večina strokovnjakov se le delno strinja, da bi bilo treba pri vsakem projektu, ki se presoja, ocenjevati stopnjo prilagoditve na podnebne spremembe; obstajajo projekti, kjer to ni potrebno in je tedaj treba v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se prilagoditev ni ocenjevala.

16. V primerih, ko v poročilu o vplivih na okolje presojate vpliv na podnebje, ali imate metodologijo (lestvico, merila) za ocenjevanje tega vpliva?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
imam in menim, da je ustrezna		1	2	1	4
imam, vendar bi si želel, da v okviru vsebinjenja dobimo natančnejša navodila	2		1		3
uporabim kakšno od metodologij iz strokovne literature in bi si želel, da se ta poenoti	2	1	3	3	9
nimam in glede na posege, ki jih presojam v poročilih o vplivih na okolje, menim, da je tudi ne potrebujem					
drugo	1	1			2

Drugo Slovenija: metodologija za ocenjevanje ni podana, ocenjujemo glede na izvedbo ukrepov prilagoditve na PS in ogljični odtis - tu predvsem manjka enotna metodologija (v tonah CO₂ na m² ali proizveden izdelek - primerljivo z drugimi podobnimi projekti).

Povzetek: večina strokovnjakov uporabi kakšno od metodologij iz strokovne literature in bi si želeli, da se ta poenoti. En odgovor je podrobnejši, da manjka enotna metodologija (v tonah CO₂ na m² ali proizveden izdelek).

17. Ali menite, da bi bilo treba pri vsakem projektu, ki se presoja v okviru blaženja podnebnih sprememb ocenjevati tudi ogljični odtis?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
se strinjam		2	2	2	6

delno se strinjam; obstajajo projekti, kjer to ni potrebno, v teh primerih je treba v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se ogljični odtis ni ocenjeval	2	1		2	5
se ne strinjam; večina projektov, ki gre skozi presojo vplivov na okolje tega ne rabi	1				1
se strinjam le za določene projekte - ustrezna navodila bi morala navajati projekte za katere bi bilo potrebno izračunati ogljični odtis (npr. promet, industrija)	2		4		6
Drugo	1				1

Povzetek: Večina strokovnjakov se strinja ali delno strinja s tem, da je potrebno pri vsakem projektu, ki se presoja ocenjevati tudi ogljični odtis; obstajajo pa projekti, kjer to ni nujno, se pa mora pojasniti zakaj.

18. V primerih, ko ocenjujete ogljični odtis in ugotovite, da se ta z izvedbo projekta povečuje, ali imate metodologijo (merila, lestvico) za ocenjevanje tega vpliva?

Odgovor:	Slo	Avst	Hrv	Madž	
imam in menim, da je ustrezna		2	2		4
imam, vendar bi si želel, da od odločevalcev dobimo natančnejša navodila ali/in se metodologija poenoti	4		1	2	7
nimamo in glede na projekte, katerih vpliv vrednotimo menimo, da je tudi ne potrebujemo					
nimamo, sami določimo metodologijo	2		2	1	5
Drugo	1	1			2

Drugo Hrvaška: nimamo, pa bi jo radi imeli.

Povzetek: Večina strokovnjakov pravi, da ima ustrezno metodologijo za ocenjevanje vpliva na podnebje, vendar bi si želel, da od odločevalcev dobimo natančnejša navodila ali/in se metodologija poenoti.

19. Katere omilitvene ukrepe najpogosteje predlagate v okviru presoje vplivov n okolje?

Odgovor (možnih več):	Slo	Avst	Hrv	Madž	
ukrepi glede padavinskih voda in protipoplavne zaščite	5		5	4	14
ukrepi za zagotavljanje večje stabilnosti tal	1		4	2	7
ukrepi za zagotavljanje odpornosti na veter	2		1		3
ukrepi za zagotavljanje odpornosti na žled	1		1	1	3
ukrepi za zagotavljanje odpornosti na visoke temperature	2	1	5	1	9
ukrepi povezani s kvaliteto zraka	4		3	2	9
ukrepi, povezani z dostopnostjo vode	3		2		5
ukrepi v zvezi z gozdnimi požari			3	3	6
ukrepe vezane na mobilnost	4		2		6
ukrepe povezane z zmanjšanjem ogljičnega odtisa	1	1	1		3
ne predlagam omilitvenih ukrepov		2			2
drugo	1	1			2

Drugo Avstrija: ne predlagamo ukrepov, ker gre za OVE projekt.

Povzetek: Večina strokovnjakov največkrat predlaga ukrepe glede padavinskih voda in protipoplavnih zaščit, predlagajo pa tudi vse druge ukrepe, predvsem glede zagotavljanja odpornosti na visoke temperature in kvaliteto zraka.

20. Kaj so po vašem mnenju slabosti/šibkosti izvajanja presoj vplivov projektov na podnebje?

Odgovor (možnih več):	Slo	Avst	Hrv	Madž	
normativna ureditev ni jasna	2		1		3
ta del presoje ni dovolj urejen v prepisih	3	1	1		5
presoja vplivov na podnebje je smiselna le na višji strateški ravni	3	2	3		8
presoja vplivov na podnebje je smiselna samo za velike projekte (infrastruktura, IED naprave)	3	1	4	1	9
ni jasnih navodil /smernic za izvajanje teh presoj	4	1	3		8
nimamo pristojnega telesa, ki bi v postopku PVO podal mnenje in usmeritve za izvedbo PVO glede podnebja	2	1		2	5
drugo	1	1		2	4

Drugo Slovenija:

- če želimo, da se bo v prihodnosti od investitorjev zahtevali zmanjševanje emisij TGP, potem presoje v okviru PVO niso dovolj, saj zajemajo zelo majhen odstotek projektov; takšna presoja, bi, da bi imela učinek, mora biti del vsake projektne dokumentacije, kar pa je na tej točki predvidoma težko izvedljivo; v navodilih so prav tako še nekatere nejasnosti: npr. metodologija, kako upravičiti ukrepe za zmanjšanje ogljičnega odtisa (katere podati, katere bodo projektanti upoštevali, ipd.)

Drugo Avstrija: kumulativni učinki se morajo upoštevati.

Drugo Madžarska:

- ni zaznati pomembnejšega vpliva rezultatov ocene/presoje na načrtovane aktivnosti (npr. odločitev za drugačno alternativo)
- podnebne spremembe niso vgrajene v projektno pripravo, zato je večina presoj nominalna.

Povzetek: Po mnenju strokovnjakov so največje slabosti izvajanja presoj vplivov posegov na podnebje: presoja vplivov na podnebje je bolj smiselna le za večje projekte; presoja vplivov na podnebje je bolj smiselna na strateški ravni; ni jasnih navodil in smernic za izvajanje teh presoj.

Ostalo

21. Kaj bi po vašem mnenju bilo potrebno, da bi bile presoje vplivov na podnebje v okviru presoje vplivov na okolje boljše?

Odgovor (možnih več):	Slo	Avst	Hrv	Madž	
več izobraževanj	4	1	4	3	12
ažurna (zavezujoča) navodila in smernice	4	2	3	4	13

spletno mesto z navodili in naborom nacionalnih in EU dokumentov, ki jih je treba upoštevati pri presojo vpliva na podnebje	2	2	1		5
jasno predstavljeni nacionalni in sektorski podnebni cilji	5	1	1	1	8
vzpostavljen nacionalni in sektorski ogljični proračun za doseganje podnebnih ciljev	2	2			4
nič, imamo dovolj znanja za kvalitetne presoje vplivov projektov na podnebje		1	1		2
drugo	2			1	3

Drugo Slo:

- jasne in enotne metodologije, zakonske podlage za določanje smiselnih dodatnih ukrepov in zmanjševanje ogljičnega odtisa;
- merila za presojo.

Drugo Avst: primerna in zavezujoča presoja kumulativnih vplivov.

Drugo Madžarska: preoblikovanje odnosa razvijalcev projekta in inženirjev.

Povzetek: Po mnenju strokovnjakov bi bilo najbolj potrebno več (tudi zavezujočih) navodil in smernic ter več izobraževanj glede presoj vplivov na podnebje. Pomenljivo je tudi pojasnilo, da mora biti narejena primerna in zavezujoča presoja kumulativnih vplivov; potrebno preoblikovanje odnosa razvijalcev projekta in inženirjev.

22. Ali lahko navedete kakšen primer dobre prakse, ko je bila presoja vplivov na podnebje zelo dobro izvedena (navedba projekta in povezava na informacije o projektu in poročilu o vplivih na okolje)

Nihče ni navedel kakšnega primera dobre prakse.

Povzetek: Nihče od strokovnjakov ni navedel kakšnega primera dobre prakse.

5. POVZETEK UGOTOVITEV ANALIZE

PVO direktivi ni možno očitati, da bi bila v zvezi s presojami vplivov projekta na podnebje, pomanjkljiva oziroma okvir, ki ga nudi, nezadosten. Podnebne spremembe oz. vpliv projekta na podnebne spremembe in njegovo izpostavljenost podnebnim spremembam je treba upoštevati tako v okviru predhodne presoje kot v okviru PVO. Podnebne spremembe so, skupaj z biotsko raznovrstnostjo in tveganjem nesreč in katastrof pomemben dejavnik v okviru PVO. Smernice Evropske komisije za vključevanje podnebnih sprememb v PVO iz leta 2013 so v ključnih sporočilih še aktualne, sicer pa zastarele. Dopolnjujejo jih številna navodila in smernice predvsem Evropske investicijske banke. Kljub temu ni najti primerov dobre prakse, pa tudi strokovnjaki za pripravo poročil o vplivih na okolje najbolj pogrešajo neka celovita enotna navodila in smernice za presojo vplivov posega na podnebje. Ta bi morala biti tudi prevedena v nacionalne jezike.

Normativna ureditev PVO v Sloveniji se zdi glede na PVO direktivo glede podnebja ustrezna. Tudi razumevanje obravnavanja podnebja v okviru poročila o vplivih na okolje zglada primerno, kot je to razvidno iz Navodila izdelovalcem poročila o vplivih na okolje za obravnavo vidika podnebnih sprememb, ki usmerjajo tudi na uporabo drugih metodoloških pripomočkov. V preteklih letih je bilo nekaj izobraževanj na to temo. Izkoristiti je možno institut predhodne informacije, ki bi lahko dal strokovnjakom navodila glede ocenjevanja vplivov na podnebje, vendar pa v državi nimamo telesa, ki bi dajalo mnenje glede te vsebine v postopku PVO.

Kar se tiče normativne ureditve, je primerjalna analiza pokazala nekaj primerov boljše ureditve po drugih državah. Madžarska ima podrobno določene zahteve, kakšne vsebine mora glede podnebja vsebovati dokumentacija, ki se predloži že za predhodni postopek, res je pa da se poleg izračuna emisij TGP, ostale podrobnejše zahteve nanašajo na ranljivost in prilagoditvene zahteve. Glede vsebine poročila o vplivih na okolje pa ima Avstrija zahtevo po predstavitvi energetskega in podnebnega koncepta posega. Samo v Sloveniji imamo dva pristojna organa, ki odločata v okviru PVO (ARSO in MOP v integralnem postopku), v ostalih državah o celotnem PVO določa isti organ. Nobena država tudi nima posebnih teles, ki bi glede podnebja dajala mnenja v postopku PVO. Večina anketiranih strokovnjakov pa meni, da je področje presoje vplivov na podnebje v okviru PVO premalo urejeno, problem pa je tudi izvajanje. Kot je razumeti iz konteksta ostalih odgovorov je to predvsem problem nezadostnega razumevanja investitorjev (nosilcev posega) o pomenu in potrebnosti ocene vplivov posega na podnebje. Tukaj se kaže potreba po normiranju, saj nenormirane vsebine »ne prepričajo« investitorjev k večjemu upoštevanju (in plačevanju) premislekov strokovnjakov. Temu problemu botruje splošen problem PVO - finančna odvisnost izdelovalcev poročil o vplivih na okolje od nosilcev posegov.

Glede pripomočkov za izvajanje ocen vplivov posega na podnebje imajo vse države nekatera navodila, smernice in priporočila (Madžarska jih doslej ni imela, ampak je priprava v zadnji fazi). Hrvaška ima posebno spletno stran za prilagajanje z uporabnimi informacijami, kjer imajo tudi smernice Evropske komisije za vključevanje podnebja in biodiverzitete v PVO prevedene v nacionalni jezik. V Sloveniji je tudi veliko za PVO relevantnih podatkov na spletni strani ARSO o podnebnih spremembah. Večina strokovnjakov uporablja kot pripomočke IPPC poročila in smernice Evropske komisije za vključevanje podnebja in biodiverzitete v PVO, pogosto pa uporabljajo tudi druge smernice in navodila. Vendar pa menijo, da so te vsebine še vedno nejasne, ni dovolj pripomočkov. Želijo si več podpore v smislu enotnih smernic (metodologije), jasna navodila glede globine in obsega poročila o vplivih na okolje ter več usposabljanj.

Večjo negotovost oziroma nejasnost predstavlja tudi širši okvir, ki ga je potrebno upoštevati, kot se izvaja PVO glede podnebja - kakšni točno so cilji, čemu sledimo, še posebej na prelomu desetletja, ko so se cilji menjali, po 2020 pa z menjavo Evropske komisije, novim proračunskim obdobjem, Evropskim Zelenim dogovorom in novo določenimi (vendar še ne normiranimi) cilji zmanjševanja emisij TGP do 2030. Jasno je edino, da dosedanja smer politike podnebnih ukrepov ne zadošča za doseganje potrebnih ciljev za ustavitev segrevanja na ravni ciljev Pariškega dogovora. Na ravni države podnebne spremembe še vedno niso celovito naslovljene, manjka še dolgoročna strategija ter dobro podporno strokovno okolje, vključno z določenim mnenjedajalcem za podnebne spremembe. Pripomogla bi sistemska določba v ZVO-1 ali drugem samostojnem zakonu, ki bi določal več zahtev glede vključevanja

podnebnih sprememb in sledenju zavezujočim ciljem. Trenutno ZVO-1 določa le sistem trgovanja z emisijskimi kuponi, podnebne spremembe pa niso normativno sistemsko naslovljene. Odsotnost normativne ureditve predstavlja tudi oviro v odnosu do nosilcev posegov, ki želijo razumeti, kaj je obvezno, kaj pa so zaveze v okviru pravno nezavezujočih dokumentov, ki so jim manj pripravljeni slediti.

Kot je že analiza CPVO pokazala, je tudi v PVO za sodelujoče strokovnjake ravno podnebje še vedno področje, ki ga je težko ocenjevati in presoјati. Temu bi verjetno koristile objavljene jasne in pregledne informacije o podnebnih spremembah z vsemi zbranimi strokovnimi podlagami in viri informacij ter primeri dobrih praks, ki bi se sprti posodablјale. Spremlјati bi jih morala vsaj letna izobraževanja na to temo. To pa so potrebe, ki jih niso izrazili samo slovenski strokovnjaki temveč strokovnjaki tudi po drugih država, vključenih v primerjalno analizo (Hrvaška, Madžarska, Avstrija).

Anketirani strokovnjaki so deljenega mnenja o tem ali PVO dejansko prispeva k blaženju podnebnih sprememb, vendar pa večina meni, da bi morali projekti, ki se presoјajo v okviru presoје vplivov na okolje, prispevati k doseganju podnebnih ciljev. Ne more pa se spregledati tudi navedb, o tem, da bi morala biti temeljitejša presoја vplivov na podnebje biti narejena predvsem na višji strateški ravni, zaradi celovitosti pregleda nad vplivi. Glede zahtevnosti same podnebne vsebine v poročilu o vplivih na okolje, pa so bila tudi mnenja deljena, približno polovici se zdi bolj zahtevna od drugih poglavij, polovici pa ne. Povedna je bila tudi opomba, da so ta poglavja praviloma obsežna, vendar brez kakšnih zaključkov.

naj se določa potrebni prispevek projekta k doseganju podnebnih ciljev, ni podane enotne metodologije, presoја je prepuščena individualni oceni; za naročnike je ta vsebina nova in težka za razumevanje.

Za predhodno fazo večina strokovnjakov navaja, da v dokumentaciji za predhodno presoјo na kratko predstavijo ali bo projekt negativno vplival na podnebne spremembe, največjo pomanjklјivost pa vidijo, da ni jasnih metodologij za predhodno presoјo vplivov na podnebje, pa tudi pristojno organ v tej fazi ne namenja podnebjju dovolj pozornosti. V okviru vprašanj, ki se nanašajo na fazo predhodne informacije (*scoping*) ni bilo večinskih stališ strokovnjakov, nekateri se te faze poslužijo, drugi ne, enako so mnenja deljena glede uporabnosti informacij, kijih prejmejo od pristojnega organa.

Glede samega postopka priprave poročila o vplivih na okolje in presoје ocenjujejo, da je celovitost obravnave podnebnih sprememb v poročilih o vplivih na okolje le delno zadovoljiva. Ob tem ni spregledati posameznih mnenj, da je obravnava vplivov na podnebje sama sebi namen - ni vzvodov, s katerimi bi bilo mogoče od investitorja zahtevati določene spremembe za blaženje podnebnih sprememb. Le delno se tudi strinjajo, da bi se bilo pri vsakem projektu, ki se presoја, potrebno opredeljevati do skladnosti z nacionalnimi strategijami in cilji blaženja podnebnih sprememb ali ocenjevati stopnjo prilagoditve. Menijo, da obstajajo projekti, kjer to ni potrebno in je tedaj potrebno v poročilu o vplivih na okolje pojasniti, zakaj se skladnost ni preverjala. Večina pa se strinja ali vsaj delno strinja, da bi bilo potrebno pri vsakem posegu ocenjevati tudi ogljični odtis. Večina tudi navaja, da za izračune in ocene vplivov uporabi kakšno od metodologij z strokovne literature, vendar si želijo natančnejših navodil od odločevalcev in pa da se te metodologije poenotijo (npr. emisije na m² ali enoto proizvoda, primerlјivo med proizvodi). V okviru poročila o vplivih na okolje se večina predlogo, ki jih podajo strokovnjaki v zvezi z oceno vplivov na

podnebje nanaša na padavinske vode in protipoplavne zaščite, predlagajo pa tudi vse druge ukrepe, predvsem glede zagotavljanja odpornosti na visoke temperature in kvaliteto zraka.

Povzetek predstavljenih problemov

Nacionalni pravni strokovnjaki, ki so sodelovali pri primerjalni analizi ugotavljajo, vodje odločevalskih teles PVO in strokovnjaki za izdelavo poročil o vplivih na okolje so identificirali naslednje osrednje probleme presoje vplivov posegov na podnebje v okviru PVO:

- potrebne so zbrane in ažurne informacije o podnebnih ciljih, mednarodnih in nacionalnih z vsemi straškimi dokumenti ter ostalimi metodološkimi pripomočki za izvajanje presoj ter primeri dobrih praks (nujno zbiranje dobrih praks);
- v Sloveniji so vloge za prehodni postopek slabo izpolnjene, merila so ohlapna, neustrezna izobrazba vseh udeleženi. Premalo je izkoriščena faza predhodne informacije - zastarel Katalog strokovnih znanj za izdelavo okoljskih poročil oziroma poročil o vplivih na okoljem, ki je zgolj seznam zakonodaje ni ustrezen pripomoček, tudi če bi bil posodobljen; za vidik podnebnih sprememb v državi nimamo pristojnega mnenjedajalca;
- ni jasnega »ogljčnega proračuna« v okviru katerega bi lahko strokovnjaki presojali prispevek/vpliv projekta in velikost tega vpliva glede na potrebne cilje;
- odnos med strokovnjaki za poročila o vplivih na okolje in nosilci posega: finančna odvisnost strokovnjakov od nosilcev posegov je širši problem PVO, ki botruje premajhnemu znanju, poznavanju in razumevanju pomembnosti integriranja podnebnih sprememb v projekt in sledenje predlogom strokovnjakov in odločevalcev glede tega - ker ni obvezujočih pravil lahko sledenje temu pričakujemo le od visoko ozaveščenih nosilcev posegov (ali če to pogojuje banka za financiranje projekta) - ni vzvodov, s katerimi bi bilo mogoče od investitorja zahtevati določene spremembe za blaženje podnebnih sprememb;
- podnebnim spremembam je treba že v predhodni fazi nameniti več pozornosti;
- če je vpliv projekta na podnebne spremembe upoštevan kot močen dejavnik in zaradi tega projekt zavrjen (kot je bil primer širitve Dunajskega letališča) ni mehanizmov, ki bi lahko »ubranili« prioriteto okoljskemu interesu naklonjene odločitve;
- zgolj formalna izpolnitev poglavja o podnebnih spremembah ali dodatni kakšni okolju prijazni dodatki k projektu, da zaradi tega zglada bolj »zelen«;
- problem negotovosti podnebnih modelov in posledične ocene neznatnosti ali (ne)verjetnosti vplivov;
- za Avstrijo predstavnica pristojnega organa meni, da so ustrezne zahteve glede ukrepov za zmanjševanje emisij in drugih glede podnebnih sprememb, ki so normirane, najbolj učinkovit način (predlogi, ki so jih pripravili pa še niso dobili politične podpore);

- na splošno šibka implementacija oziroma vsebinsko in po namenu polno izkoriščena določil že obstoječa predpisov glede PVO v zvezi s podnebjem;
- na ravni PVO je zaznana potreba, da bi bila na strateški ravni izvedena (ali bolj izvedena presoja vplivov na podnebje s celovitim pogledom na širše polje;
- kljub številnim smernicam in pripomočkom ni jasnih in poenotениh navodil, metodologij in priporočil za izvajanje PVO glede podnebja, težko je izračunati in pridobiti zadosti zanesljive podatke za izračun ogljičnega odtisa; negotovost podnebnih projekcij otežuje trdne ocene; strokovnjakom bi pomagalo, če bi bila ta navodila bolj zavezujoča, tudi glede presoje kumulativnih vplivov;
- vsi udeleženi v PVO (strokovnjaki, odločevalci, nosilci posegov, projektanti in sodelujoči inženirji) potrebujejo več izobraževanj za osveščanje in razumevanje podnebnih sprememb in nujnosti njihovega upoštevanja.

6. PRIPOROČILA ZA BOLJŠO UREDITEV IN IZVAJANJA PRESOJ VPLIVOV NA PODNEBJE V OKVIRU PVO

Trenutna EU podnebna politika je v tranziciji k zaostrovanju splošnih in sektorskih ciljev in normiranju teh za realizacijo Zelenega dogovora. Vključevanje podnebnih sprememb bo nujno potrebno zaostri tako na ravni CPVO, PVO in tudi bolj presojati vplivov predlogov predpisov na podnebne spremembe/okolje. Zaradi te tranzicije je do časa, ko bodo nove zahteve veljavno normirane, težko naslavljati zgoraj navedene probleme v smeri bolj jasnih metodologij in smernic. Vendar pa so jasne smeri razvoja in se ta čas do uveljavitve novih EU predpisov lahko izkoristi za pripravo rešitev, na sami ravni PVO pa nove cilje tudi že upoštevati, saj to narekujeta tako načelo trajnostnega razvoja kot načelo previdnosti.

V nadaljevanju so oblikovana priporočila za razreševanje navedenih problemov tako za EU raven kot za nacionalno raven.

6.1. PRIPOROČILA ZA ODLOČEVALCE NA RAVNI EU

1. Objavljene jasne in pregledne informacije o podnebnih spremembah, ciljeh blaženja in prilagajanja z vsemi zbranimi strokovnimi podlagami in viri informacij ter primeri dobrih praks namenjene za CPVO in PVO, ki bi se sproti posodabljale.
2. Za EU prostor bi se morale pripraviti poenotene smernice, metodologije in navodila, primerne za vse tipe posegov, s primeri dobrih praks za izvajanje PVO glede podnebja, prevedene v nacionalne jezike; posamezni podatki pa bi se na spletni strani sproti

posodabljali (pri tem bi lahko več sodeloval generalni direktorat za podnebje in pa IAIA (mednarodno združenje za presoje vplivov).

3. Finančna odvisnost strokovnjakov bi se lahko presegala z namenitvijo določenih finančnih sredstev za tehnično pomoč državam (kot je bilo v primeru CPVO za NEPN v Sloveniji, ki je pokazal pomembno boljše rezultate ravno zaradi te neodvisnosti).
4. V predpisih, ki se bodo nanašali na podnebne spremembe (tudi Podnebni zakon) bi morali zagotavljati mehanizme, kjer bila prioriteta varovanja okolja/blaženja podnebnih sprememb postavljena visoko, da ne bi mogla tega aktualna kratkoročna nacionalna politika ignorirati.

6.2. PRIPOROČILA ZA ODLOČEVALCE NA RAVNI RS

1. Podnebne spremembe sistemsko urediti z zakonom (ZVO-1 ali še boljše Zakon o podnebni politiki) - blaženje in prilagajanje ni nikjer zakonsko zapovedana na nacionalni ravni - določiti je potrebno zahteve glede blaženja in prilagajanja.
2. Določiti nacionalnega mnenjedajalca za podnebne spremembe.
3. Izboljšati fazo predhodne informacije tako, da strokovnjaki dobijo poglobljena in uporabna navodila glede podnebnih sprememb.
4. Enotno spletno mesto, namenjeno presoji vplivov na podnebne spremembe (ali tudi širše na okolje), kjer so jasno predstavljeni mednarodni in nacionalni cilji, ogljični proračuni, ki se jim na projektni ravni sledi, seznam predpisov in uporabnih virov in pripomočkov; tudi bi se moralo opredeliti (opravičljive) razloge, kdaj oziroma pri katerih projektih mogoče ocena ni potrebna.
5. Okrepiti usposabljanje na delavniški način (dalj časa trajajoči modul), da se dela na konkretnem primeru (ali tipičnih primerih), v katerega se vključi tudi tuje strokovnjake, omogoči izmenjavo informacij, metodologij (za uradnike in strokovnjake).
6. Posebno usposabljanje ali pripomočke nameniti nosilcem posegov in sodelujočim projektantom in inženirjem za razumevanje podnebnih sprememb in potrebnost upoštevanja pri pripravi projekta.
7. Premisliti bi bilo potrebno sistem izdelovalcev poročil o vplivih na okolje v smeri ponovne uvedbe revizije poročila ali pa o sistemu akreditacije izdelovalcev. Pomagalo bi tudi, če bi se zagotovil bolj neodvisen način financiranja (npr. po sistemu sodnih izvedencev), vsaj del sredstev pa bi mogoče lahko zagotovila tudi država iz kohezijskih sredstev.

7. RELEVANTNI VIRI ZA IZVAJANJE PRESOJ VPLIVOV NA OKOLJE

Viri glede izvajanja presoj vplivov na podnebje

- Konvencija o presoji čezmejnih vplivov na okolje, Uradni list RS - MP, št. 11/98, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1006>
- Protokol o strateški presoji vplivov na okolja h Konvenciji o presoji čezmejnih vplivov na okolja (Uradni list RS - MP 1/10), <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5599>
- Spletna stran ESPOO konvencije, https://www.unece.org/env/eia/sea_protocol.html
- Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13.12.2011 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011L0092&from=EN> in Direktiva 2014/52/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o spremembi Direktive 2011/92/EU o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0052&from=EN>
- Zakon o varstvu okolja, Uradni list RS, št. 41/04, 17/06 - ORZVO187, 20/06, 49/06 - ZMetD, 66/06 - odl. US, 33/07 - ZPNačrt, 57/08 - ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 - ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16, 61/17 - GZ, 21/18 - ZNOrg, 84/18 - ZIURKOE, 158/20.
- Uredba o posegih v okolje, za katere je treba izvesti presojo vplivov na okolje, Uradni list RS, št. 51/14, 57/15, 26/17 in 105/20.
- Uredba o vsebini poročila o vplivih nameravanega posega na okolje in načinu njegove priprave, Uradni list RS, št. 36/09 in 40/17.
- Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment, <https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA%20Guidance.pdf>
- EIA guidance - Screening (2017), https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Screening_final.pdf
- EIA guidance - Scoping (2017), https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_Scoping_final.pdf
- EIA guidance - EIA report (2017), https://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/EIA_guidance_EIA_report_final.pdf
- Navodilo izdelovalcem poročila o vplivih na okolje za obravnavo vidika podnebnih sprememb (v nadaljevanju Navodila), <https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/ARSO/PVO/Navodila-izdelovalcem-porocil-o-vplivih-na-okolje-podnebne-spremembe.pdf>
- Podnebne spremembe in veliki projekti (Evropska komisija, 2016), https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/CPVO/Usposabljanje/26c3395733/veliki_projekti_18nov16.pdf
- The Basics of Climate Change Adaptation, Vulnerability and Risk Assessment (Jaspers Guidance note, 2017),

<http://www.jaspersnetwork.org/plugins/servlet/documentRepository/displayDocumentDetails?documentId=381>

- European Investment Bank Induced GHG Footprint, The carbon footprint of Projects financed by the bank, Methodologies for the Assessment of project GHG Emissions and Emission variations, (2014),
http://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf
- EIB Climate Strategy, Mobilising finance for the transition to a low-carbon and climate-resilient economy (EIB - Evropska investicijska banka, 2015),
http://www.eib.org/attachments/strategies/eib_climate_strategy_en.pdf
- Calculation of GHG Emissions in Waste and Waste-to-Energy Projects (Jaspers, 2013),
http://www.jaspersnetwork.org/download/attachments/4948011/13-03-11%20JASPERS%20WP_Methodology%20for%20GHG%20Emission%20Calculation_Waste%20Calculation_FINAL.pdf?version=1&modificationDate=1366389231000&api=v2
- (IAIA) Incorporating Climate Change Considerations in Impact Assessments (2018),
<https://www.iaia.org/uploads/pdf/Key-Citations-Climate-Change.pdf>
- (IAIA) Climate Change in Impact Assessments (2018),
<https://www.iaia.org/uploads/pdf/SP8%20Climate%20Change%202018.pdf>
- (IAIA) Addressing climate change through environmental impact assessment: international perspectives from a survey of IAIA members (2011),
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3152/146155111X12959673796001>
- (IAIA) Assessing Greenhouse Gas Emissions and Evaluating their Significance:
https://www.iaia.org/pdf/wab/EIA%20Guide_GHG%20Assessment%20and%20Significance_IEMA_16May17.pdf
- **Guidelines on reporting climate-related information**
https://ec.europa.eu/info/publications/non-financial-reporting-guidelines_en#climate
- IAIA, Climate Smart Decisions
https://www.iaia.org/uploads/pdf/Fastips_3Climate.pdf
- Nacionalni inštitut za javno zdravje: Podnebne spremembe in zdravje v Sloveniji,
https://www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/podnebne_spremembe_in_zdravje_2016_spletissn.pdf
- Usposabljanje za izvajanje okoljskih presoj,
<https://www.gov.si/zbirke/storitve/usposabljanje-za-presoje-vplivov-na-okolje/>
- Non-paper Guidelines for Project Managers: Making vulnerable investments climate resilient,
<https://climate-adapt.eea.europa.eu/metadata/guidances/non-paper-guidelines-for-project-managers-making-vulnerable-investments-climate-resilient/guidelines-for-project-managers.pdf>
- European Investment Bank Induced GHG Footprint - The carbon footprint of projects financed by the Bank: Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations,
<https://www.eib.org/en/about/cr/footprint-methodologies.htm>

Viri glede podnebnega stanja in ciljev - glej med viri v Analizi CPVO

<http://zagovorniki-okolja.si/2020/10/21/analiza-celovite-presoje-vplivov-na-okolje-glede-vplivov-na-podnebje>

Dodatno Strategija prilagajanja na podnebne spremembe,

https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en.

Vprašanja za nacionalne pravne strokovnjake

1. Na kratko predstavite uredite presoje vplivov projektov na okolje glede presoje vplivov na podnebje - kakšen je prenos relevantnih delov PVO direktive. S pozornostjo na prehodno fazo, vsebinjenje in samo presojo vplivov, tako za velike infrastrukturne projekte, kot druge (podnebje v okviru predhodne presoje in v okviru presoje).
2. Ali je pristojen organ za predhodno presojo isti ali različen od organa, ki izvaja PVO presojo?
3. Ali obstaja posebno telo, ki v postopku PVO podaja mnenje glede podnebnih sprememb?
4. Ali so urejeni/regulirani kakšni mehanizmi obveznih navodil, smernic, izobraževanj, informativna spletna stran, druge podpore za čim bolj kvalitetno izvedbo PVO glede presoje vplivov na podnebje.
5. Katere so po vašem mnenju šibkosti ureditve presoje vplivov na okolje glede presoje vplivov na podnebje?

Vprašanje za PVO odločevalce - vodjo pristojnega organa za PVO

Kaj bi po vašem mnenju bilo potrebno, da bi bile presoje vplivov na podnebje v okviru presoj vplivov projektov na okolje boljše? Tudi, da bi izvedba projektov prispevala k doseganju podnebnih ciljev? (npr. več izobraževanj za strokovnjake, ki izdelujejo poročila o vplivih na okolje in/ali uradnike; več navodil /smernic s strani EK/nacionalni, primeri dobre prakse drugo - opišite.

Anketa za strokovnjake, ki izdelujejo poročila o vplivih na okolje

Anketa v slovenščini <https://www.1ka.si/a/331934>

Anketa v angleščini <https://www.1ka.si/a/331980>